

OHK - Geografija

Per III

B 21

GEOGR. OBZORNIK

/2001 2

UNIVERZA V LJUBLJANI - FF

GEOGRAFSKI OBZORNIK

LETO 2001 LETNIK 48

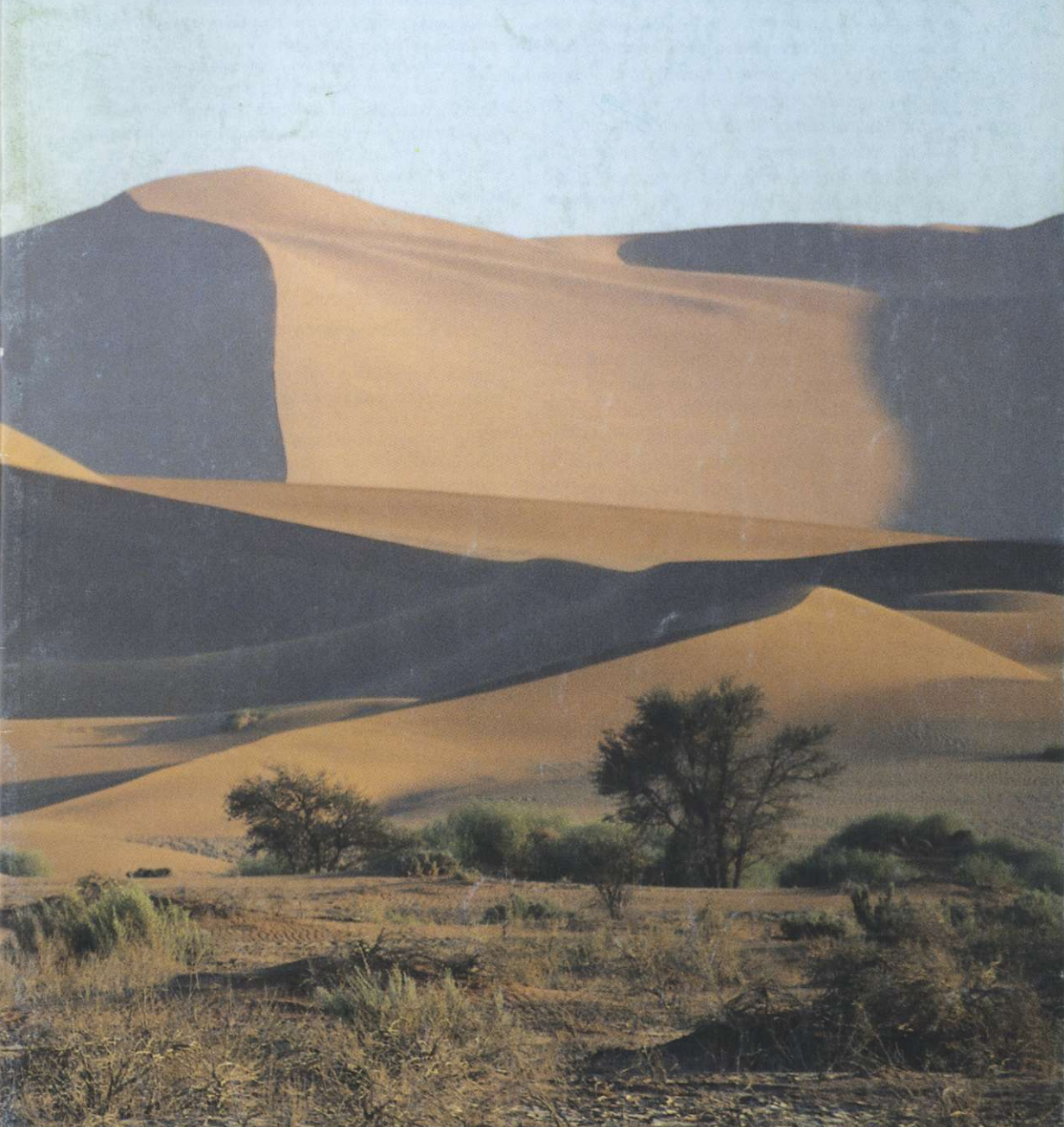
4

91

49600006734,4

COBISS

GEOGRAFSKI OBZORNIK**Strokovna revija za popularizacijo geografije**

Založnik Zveza geografskih
društev Slovenije

Naslov Aškerčeva 2
1000 Ljubljana
Slovenija

Glavni, odgovorni in tehnični urednik Dejan Cigale

Uredniški odbor Valentina Brečko, Karmen Cunder, Drago Kladnik,
Miha Pavšek, Tatjana Resnik Planinc, Maja Topole, Ana Vovk Koržec

Upravnik Damir Josipovič

Prelom SYNCOMP

Tiskar Collegium Graphicum

Izhajanje Četrtno Quarterly

Finančna podpora Ministrstvo za
šolstvo in šport

Cena 510,00 SIT

Žiro račun APP
50100-678-44109

GEOGRAPHIC HORIZON**Professional Review for Popularization of Geography**

Association of the Geographical
Societies of Slovenia Publisher

Aškerčeva 2
1000 Ljubljana
Slovenija Address

Chief, Responsible and Technical Editor

Editorial Board

Administrator

Typesetting

Printer

Frequency

Financial Support

Price

Bank Account

STROKOVNI ČLANKI

3

PROFESSIONAL ARTICLES

- Barbara Lampič
Bogastva in okoljski problemi Namibije 3 Riches and environmental problems of Namibia
- Aleš A. Smrekar
Kornati 10 The Kornati Islands
- Jurij Senegačnik
Sydney 16 Sydney
- Jan Havrlant
Beskidi – turistična regija s svojevrstnimi značilnostmi 23 The Beskydy Mountains – specific features and problems
in problemi of the tourist area

DOGODKI, OCENE, DRUŠTVA

27

EVENTS, REVIEWS, SOCIETIES

Vsak avtor je v celoti odgovoren za prispevek.

Each author is fully responsible for the task.

NASLOVNICA**FRONT PAGE**

Sipine Sossusvlei so najbolj dostopen del obsežnega »peščenega morja«, ki pokriva 32.000 km² zahodne Namibije (foto: Barbara Lampič).

Sossusvlei dunes are the most accessible part of vast sand sea, which covers 32.000 km² of western Namibia (photo: Barbara Lampič).

BOGASTVA IN OKOLJSKI PROBLEMI NAMIBIJE

Barbara Lampič

UDK: 91:502/504(688)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Bogastva in okoljski problemi Namibije

Specifične naravne razmere v Namibiji pogojujejo sila redko poselitev in gospodarsko usmeritev v rudarstvo, ribištvo in ekstenzivno kmetijstvo. Pod njihovim vplivom se je razvilo izjemno zanimivo, sušnim razmeram prilagojeno živalstvo in rastlinstvo. Zaradi naravnih razmer in razvoja nekaterih gospodarskih panog pa obstajajo nevarnosti, ki lahko ogrozijo naravno ravnotežje te južnoafriške dežele.

KLJUČNE BESEDE

Namibija, sušnost, naravni potenciali, okoljski problemi

ABSTRACT

Riches and environmental problems of Namibia

The results of specific natural conditions in Namibia are obvious in its extremely sparse settling and its economic orientation into mining, fishing and extensive agriculture. The droughty conditions gave rise to the development of very interesting wildlife and vegetation. Because of the growth of certain economic branches that interfere with the natural conditions, certain dangers have occurred that can pose a threat to the natural balance in this south-African country.

KEY WORDS

Namibia, aridity, natural potentials, environmental problems

AVTORICA

Barbara Lampič

Naziv: univerzitetna dipl. geografinja in etnologinja

Naslov: Inštitut za geografijo, Trg francoske revolucije 7, 1000 Ljubljana, Slovenija

Telefon: +386 (0)1 200 27 25

Faks: +386 (0)1 200 27 34

E-pošta: barbara.lampic@uni-lj.si

Namibija je ena najredkeje poseljenih držav na svetu (manj kot 2 preb./km²). Zaradi sušnosti (pomanjkanja padavin) so naravne razmere za življenje precej neugodne, zato kljub sedanjemu triodstotni letni rasti prebivalstva ni pričakovati, da bo gostota prebivalstva v prihodnosti pomembneje narasla. Izrazito rast doživljajo predvsem glavno mesto Windhoek (okrog 160.000 preb. l. 1992) in nekatera gospodarska središča (Tsumeb, Swakopmund), medtem ko večji del države ostaja praktično neposeljen.

Kljub na videz skoraj nepomembni prisotnosti človeka, še posebej na obsežnih neposeljenih območjih puščave Namib, pa je naravno okolje marsikje tudi na povsem »praznih«
predelih ogroženo zaradi različnih človekovih dejavnosti, hkrati pa se povečuje krhkost naravnega ravnovesja zaradi podnebnih razmer. Prav zaradi njih in izrazito negostoljubne obale je območje današnje Namibije stoletja ostajalo nezanimivo za Evropejce. Postopno so ga začeli odkrivati šele v 19. stol., ko so jih v prvi vrsti zanimala njegova naravna bogastva.

Namibijo sestavljajo tri izrazite naravne enote. Na zahodu ob Atlantiku se v pasu, širokem od 50 do 130 km, razteza puščava Namib, ki je najmanj gostoljubna in poseljena med njimi, saj tam v povprečju pade manj kot 50 mm padavin na leto, hkrati pa zaradi nahajališč diamantov, urana in ribolova gospodarsko zelo pomembna. Vzhodno od nje je tektonsko dvignjen rob Kalaharijske kotline, t. i. Veliki rob, ki v povprečju sega do nadmorske višine 1800 m, na jugu pa do 2200 m. Predvsem v severnem delu je zaradi nekoliko večje količine padavin (do 600 mm) bolj primeren za poselitev. Tam je mogoča ekstenzivna živinoreja, na skrajnem severu pa tudi (namakalno) poljedelstvo. Gospodarsko je najpomembnejše rudno bogastvo, predvsem baker, svinec, cink, kositer in številne druge rude. Vzhodni del države obsega uravnana, redko poseljena, pretežno polpuščavska in stepska Kalaharijska kotlina z manj kot 200 mm povprečnih letnih padavin (3, 4).

Zaradi podnebnih razmer in drugih naravnih potez je najbolj zanimiva in nenavadna puščava Namib (namib v jeziku domačinov pomeni praznina). Razteza se ob obali Atlantika od reke

Slika 1: V osrednjem delu narodnega parka Etosha je prostrana slana kotanja, na robu katere so številni vodni izviri, kjer se množično zbirajo veliki sesalci (foto: Barbara Lampič).

Olifants na jugu (Južnoafriška republika) in Karunjambo na severu (jugozahodna Angola). Obstajajo številne teorije o starosti te puščave (pogosto se govori o najstarejši puščavi na svetu), dejstvo pa je, da je njen razvoj potekal v več fazah verjetno kar 130 milijonov let od t. i. postgondvanske erozijske faze do zadnje, t. i. puščavske faze, ki traja od poznega miocena do danes. Izrazita sušnost tega obalnega pasu je posledica vplivov južnoafriškega anticiklona, lege, predvsem pa hladnega Benguelskega toka. Prav podnebje predstavlja ključni dejavnik razvoja značilnega puščavskega živega sveta, pa tudi številnih geomorfoloških pojavov. Odločilen pomen imajo vlaga (redke poletne padavine v obliki neviht in megla), ki omogoča življenje v teh izrazito aridnih predelih, in vetrovi, ki včasih prav umetniško oblikujejo puščavski del Namibije. V območjih peščene puščave strokovnjaki ločijo kar deset različnih tipov peščenih sipin, med katerimi so najbolj zanimive t. i. zvezdnate sipine (5).

Za celotno puščavo so značilni tudi številni občasni vodotoki, ki tečejo s planot Velike-

ga roba proti zahodu in praviloma niti v obdobju poletnih neviht ne dosežejo Atlantika. Nekateri so bili v preteklosti izredno vodnati in danes lahko občudujemo globoke kanjone rek Vis in Kuiseb. Edina stalna vodotoka sta reki Oranje na jugu in Kunene na severu, obe mejni reki s sosednjima državama, Južnoafriško republiko in Angolo.

S stalno naselitvijo in povečanjem števila prebivalstva, predvsem v povezavi z razvojem vse številnejših in okoljsko agresivnejših dejavnosti, postaja naravno okolje te sušne države vedno bolj izpostavljeno naravnim degradacijskim procesom, predvsem eroziji, in antropogeno ogroženo.

Prvotno prebivalstvo Namibije in Kalaharijske kotline v celoti so bili nomadski Sani (bolj znani kot Bušmani), ki so živeli v večjih družinskih skupnostih in se preživljali izključno z nabitvijo in lovom. Njihovo število je bilo sorazmerno majhno, še bolj pa se je zmanjšalo, ko so se z juga razširili Nami, s severa pa Hereri. Obe ljudstvi sta živeli v plemenski ureditvi in se preživljali v večji meri z živinorejo. Za svojo

Slika 2: Rudnik Rössing je največji dnevni kop urana na svetu. V prihodnosti se ne bo več širil po obsegu, ampak predvsem v globino (foto: Barbara Lampič).

obstoj sta potrebovali vedno več zemlje, zato so bili Sani vse bolj odrinjeni v najsušnejše in za preživetje najmanj ugodne predele Kalaharija in Namiba. Z razmahom sicer zelo ekstenzivne živinoreje se je pričelo obdobje večanja pritiskov na naravno okolje, sušnost oziroma obdobjno izrazitejše suše pa so postajale za prebivalstvo, ki je bilo od skromnega savanskega rastlinstva eksistenčno odvisno, vse večji problem.

Konec 19. stol., ko se je belo prebivalstvo na območju današnje Južnoafriške republike razširilo že globoko v notranjost dežele, je na jugozahodu ob obali Atlantskega morja, v širši okolici današnjega Lüderitza na jugu Namibije, nastala prva naselbina nemških priseljencev v Namibiji (3). Ko je Nemčija na silo zavzela večji del današnje Namibije in predvsem po odkritju diamantov na začetku 20. stol. je število evropskih priseljencev v nekaj letih skokovito naraslo, predvsem na račun nemških vojakov. Poleg izkoriščanja rudnih bogastev so si prilastili tudi večino zemlje v južni in osrednji Namibiji ter se na posestvih, velikih po 5000 ha,

pričeli ukvarjati z živinorejo. Potem, ko je Nemčija kapitulirala in je deželo zasedla južnoafriška vojska, se je doseljevanje belcev še okrepilo, predvsem pa se je z večanjem njihovega števila pričel izrazitejši gospodarski razvoj v smislu odpiranja novih rudnikov, izgradnje infrastrukture in velikega prostorskega razmaha živinoreje. Danes so med najdonosnejšimi panogami mesna govedoreja, gojenje karakulskih ovac (katerih prirreja je močno odvisna od povpraševanja na svetovnem trgu) ter farmska reja nojev in druge divjadi, vse bolj popularni pa postajajo tudi naravni in lovni rezervati (3).

Danes sicer majhen delež belega prebivalstva (6%) je celo zadnje stoletje predstavljal gonilno silo v razvoju gospodarstva. Kljub bojaznim pa v Namibiji po osamosvojitvi l. 1990 ni prišlo, kot npr. marsikje v Južnoafriški republiki, še bolj izrazito pa v Mozambiku, do dramatičnega preobrata v gospodarskem in političnem smislu (v mislih imam izrazito gospodarsko nazadovanje in politične nemire). Osnova namibijskega gospodarstva ostaja rudarstvo, večji gospodarski pomen imata še ribolov in živinoreja, vse

bolj pa v ospredje prihaja tudi turizem. Za avtohtono črnsko prebivalstvo ima še vedno velik pomen tudi samooskrbno kmetijstvo (majhne kmetije), ki prevladuje na severu, kjer živi največ prebivalstva (najštevilnejši so Ovambi), ki pa ima v lasti le 5 % obdelovalne zemlje. Prav tu je kljub ekstenzivnosti zaradi pretirane paše prišlo do močne erozije tal, ki postaja eden večjih in prostorsko bolj razširjenih negativnih okoljskih procesov v državi. Nasploh postaja v Namibiji vse bolj pereč problem dezertifikacije oz. degradacije prsti v celoti. Tako na severu, kjer je gostota prebivalstva največja (10 do 15 preb./km²) in kjer prevladuje samooskrbno kmetijstvo, ljudje zaradi revščine pretirano izkoriščajo skromne naravne danosti (paša, poljedelstvo), zato prihaja do povečane erozije in slabšanja kakovosti prsti. Vzporedno potekata v že tako po obsegu skromnih savanskih gozdovih tudi sekanje in požiganje, kar še povečuje erozijo. Probleme, povezane z erozijo, stopnjuje še splošno prisotno pomanjka-

nje vode, ki ima v Namibiji tam, kjer je, že značaj naravnega bogastva. Da bi omilili ranljivost dragocenih vodnih zalog v osrednjem in južnem delu države, je predvsem po veliki suši med leti 1994 in 1997 prišlo do načrtov o oskrbovanju bolj sušnih predelov z vodo iz stalnih vodotokov na severu (predvsem iz rek Okavango, Kwando in Zambezi). Tedaj so pričeli potekati resni projekti in dogovarjanja o speljavi vode iz Okavanga na višavje v osrednjem delu Namibije. Največje nasprotovanje tem načrtom je pokazala vlada Bocvane, saj bi se ob spremembi rečnega režima gotovo pokazale ekološke posledice v sami delti Okavanga. Voda pa ima odločilen pomen ne le za samo prebivalstvo, ampak tudi za kmetijstvo (70 % kmečkega prebivalstva), v prvi vrsti za živinorejo. Naravne razmere so tako skromne, da na bolj namočenem severu, ki je za živinorejo najugodnejši, za eno glavo govedu potrebujejo od 8 do 20 ha pašnikov, na jugu, kjer zaradi še skromnejših padavin prevladuje ovčereja, pa

Slika 3: Suhi ostanki nekdanjega bujnega rastja med sipinami Sossusvlei. Rastje je v preteklosti uspevalo zaradi drugačnih klimatskih razmer in večje vodnatosti reke Tsauchab, ki danes le ob največjih poletnih nalivih konča svoj tok med sipinami (foto: Barbara Lampič).

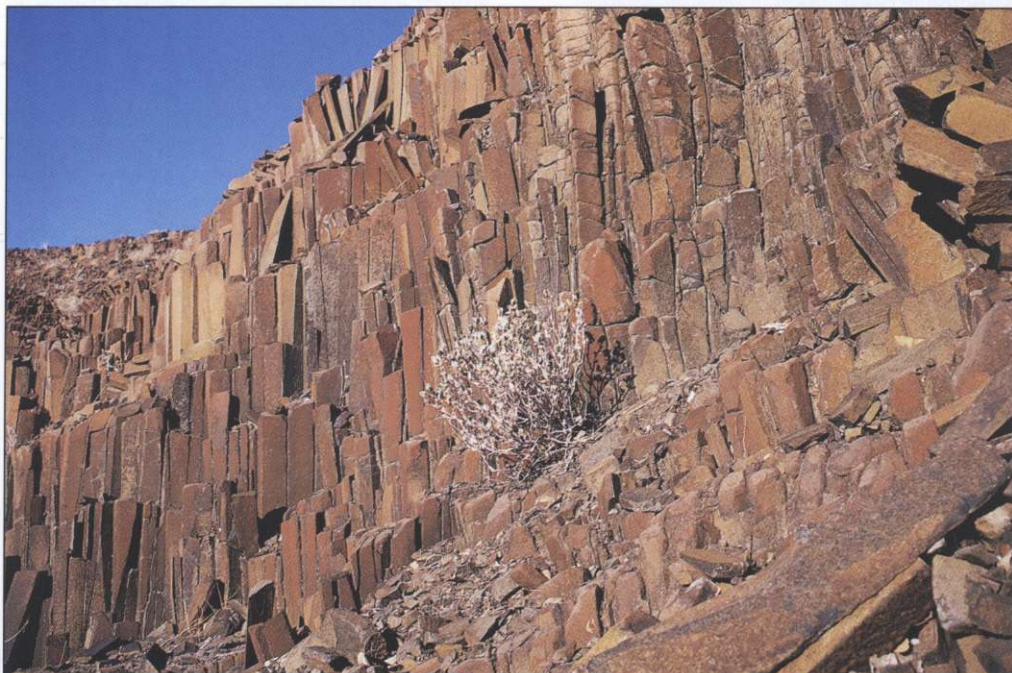
za eno ovco potrebujejo od 2,5 do 8 ha. Povprečna velikost farm je tako lahko tudi nekaj 10.000 ha (4).

Poljedelstvo je zaradi zelo neugodnih razmer povsem zapostavljeno. Vseh obdelanih površin v državi je le 205.150 ha, pa še te se v večini nahajajo v severnem delu na območjih, kjer pade povprečno več kot 500 mm padavin letno. Intenzivnejše poljedelstvo (pridelava žita, koruze, bombaža) je mogoče le na namakanih površinah, ki jih je samo 8142 ha, vendar so možnosti in načrti za njihovo povečanje veliki (1).

Zaloge vode, predvsem podtalnice, imajo pomembno vlogo tudi v rudarstvu. Namibija ima že bogato zgodovino pridobivanja rud. Od osamosvojitve dalje njihovo izkoriščanje neprestano narašča in zadnja desetletja je ena vodilnih držav na svetu v pridobivanju uranove rude in diamantov. Slednje danes pridobivajo na jugozahodu države okrog ustja reke Oranje. Prvi rudnik diamantov so odprli l. 1908 v Kolman-

skopfu (pri Lüderitzu), ki je v nekaj letih postal cvetoče mesto. V rudniku je bilo zaposlenih 300 Evropejcev in 800 črncev Ovambo, izkop pa je predstavljal 20 % svetovne proizvodnje. Ker so leta 1928 odkrili nahajališča diamantov ob Oranju, so l. 1936 rudnik v Kolmanskopfu zaprli in odprli rudnik v Oranju. Sprva so diamante iskali v obalnih plasteh puščavskega peska, danes pa predvsem na območju priobalnega kontinentalnega šelfa do globine 200 m. Njihova proizvodnja znaša 1,5 milijona karatov in s tem se Namibija uvršča na šesto mesto na svetu (2).

Velikega gospodarskega pomena za državo je tudi rudnik urana Rössing, ki se ravno tako nahaja v puščavskem priobalnem delu, 65 km zahodno od obmorskega letovišča Swakopmund. Danes je Rössing največji dnevni kop urana na svetu in predstavlja 8 % svetovne proizvodnje, med državami pa se Namibija uvršča na peto mesto. Odkrili so ga l. 1928, odprli pa šele l. 1976. Kljub izrednemu gospodarske-

Slika 4: Na planotah Velikega roba so ponekod prišle na dan tudi magmatske kamnine. V manjši grapi se v stometrskem pasu dvigajo doleritni stolpi do 4 metre visoko. (foto: Barbara Lampič).

mu pomenu tega rudnika (prispeva 15 % DBP Namibije) pa je potrebno izpostaviti tudi njegove negativne prostorske učinke. Samo pridobivanje uranove rude je zelo zahteven in dolgotrajen postopek. Poleg samega kopa, ki je dolg tri kilometre, širok en kilometer in globok 300 m, celotna infrastruktura rudnika obsega 125 km². Pri procesih kopanja in drobljenja kamnine prihaja do nastanka obsežnih oblakov prahu, ki jih sproti »mirijo« z vodo. Voda pa je nujno potrebna tudi pri predelavi rude, tako da dnevna poraba znaša 28.000 m³. V rudniku Rössing podobno kot v večjem delu države vodo pridobivajo iz podtalnice. Zaradi velike porabe se je v bližnji okolici že bistveno znižal njen nivo, tako da so prisiljeni vsakih nekaj let delati nove vrtine, ki pa so vse globlje in od rudnika vedno bolj oddaljene. Zaloge urana so velike (zadostičale naj bi vsaj do l. 2022), vse pogostejše pa si zastavljajo vprašanje, kako bo s prepotrebniimi zalogami vode, ki so nujno potrebne za proizvodnjo.

Z izjemo zares velikih rudnikov in nekaj mest pa v Namibiji ostajajo obsežna, skoraj nedotaknjena območja, ki predvsem ljubiteljem suhe pokrajine nudijo neizmerne užitke.

O množičnem turizmu v Namibiji ne moremo govoriti, vendar so bila nekatera območja že pred osamosvojitvijo zelo zanimiva predvsem za pripadnike višjega socialnega sloja iz Južnoafriške republike (lovni turizem, obisk narodnih parkov), predvsem zaradi dobrih prometnih povezav. Z osamosvojitvijo Namibije je njihov obisk za nekaj let izrazito upadel, v zadnjem času pa se zopet hitro povečuje. Tako danes po številu turistov prevladujejo obiskovalci iz Južnoafriške republike, vse bolj pa postaja Namibija zanimiva za turiste iz Evrope. Domače prebivalstvo (višji socialni sloji) najraje obiskuje obmorsko letovišče Swakopmund ter nacionalni park Etosha, tuji turisti pa zares množično prihajajo predvsem v narodne, pa tudi zasebne parke z bogatim živalskim svetom (predvsem na severu države), v nekoliko manjši meri pa obiskujejo tudi puščavo Namib

Slika 5: Večje količine padavin na severu Namibije omogočajo bujnejše rastje (redka gozdna savana) in gostejšo poselitvev (foto: Barbara Lampič).

planotasto obrobje Kalaharijske kotline (slabša dostopnost, velike razdalje). Razvoj turizma gre, podobno kot v Bocvani, v smeri »visokega«, prestižnega turizma, s katerim naj bi sorazmerno majhno število elitnih turistov prineslo visok dohodek. Dober primer je t. i. lovni turizem, ki se razvija v zasebnih naravnih rezervatih. Nacionalni parki ostajajo še naprej v cenovnem smislu (pogosto je potreben le lasten prevoz) zelo dostopni za širšo skupino obiskovalcev. Za razliko od sila obiskanih in dragih nacionalnih parkov v Vzhodni Afriki v Namibiji zaradi bistveno manjšega števila obiskovalcev še dopuščajo individualne obiske, ki niso niti časovno niti prostorsko pretirano omejeni.

Kljub poskusom širšega razvoja elitnega turizma, ki poleg razvite prometne infrastrukture (od skupnih 40.450 km cest je le 12 % asfaltiranih (3)) zahteva tudi ustrezne nastanitvene zmogljivosti in ustrezno opremljenost turistično privlačnih točk, se ta ni razmahnil v zelenem obsegu. Zaradi zelo osnovne turistične infrastrukture (kampi) ostaja najbolj pomemben t. i. ekoturizem. Obiskovalci tako v večji meri z lastnim, delno pa tudi z organiziranim skupnim prevozom (predelani avtobusi in tovornjaki) premagujejo velike razdalje med številnimi naravnimi znamenitostmi in narodnimi parki. Z lastnimi šotori in hrano ter prenočevanjem v zares dobro urejenih kampih tovrstni turizem na videz ohranja pokrajino skupaj z rastlinskim in živalskim svetom v največji možni meri. Vendar se s povečevanjem števila obiskovalcev širi obseg negativnih učinkov, ki jih v sicer redko poseljeni pokrajini povzročajo človek. Prizadeta so predvsem območja, ki jih obiskujejo vse številnejše organizirane skupine turistov, hkrati pa so z odpadki (večjimi količinami stekla, plastike) onesnažene glavne prometne povezave med njimi. Ti odpadki zmanjšujejo estetske vrednote naravne pokrajine, povečuje pa se tudi nevarnost poškodb divjadi in živine, ki ob iskanju hrane v puščavski in stepski pokrajini naleti na tovrstne odpadke. Pomen takšnega »ekoturizma« ne le v Namibiji, ampak v večjem delu južne in vzhodne Afrike hitro narašča, zato lahko pričakujemo povečanje tovrstnih problemov.

Slika 6: Nenavadno sušoljubno velbičevko najdemo v puščavi Namib na jugu Angole in v severni Namibiji. Afrikaanerji so jo poimenovali tweekblaarkanniedood, kar bi po naše pomenilo »lista ki ne moreta umreti«
(foto: Barbara Lampič).

Predvsem med mlajšimi obiskovalci so zelo popularne skupinske »transafriške ture«, pri katerih gre za potovanje od juga celine preko Namibije, Zambije in naprej do Tanzanije in Kenije.

Nadzor turizma in režim varovanja naravnih znamenitosti je v tako veliki državi, izjema so narodni parki, praktično nemogoč. Bodoči razvoj in podoba Namibije bosta tako v veliki meri odvisna od ukrepov na nacionalni ravni, predvsem na področju kmetijske politike, turizma in varstva okolja.

1. Aquastat. Medmrežje: <http://www.fao.org/waicent7FaolInfo/Agrucult/AGL/AGLW/aquastat/namib1.html>. 18. 11. 2001.
2. Mining Journal. Medmrežje: <http://www.gsn.gov.na/pdf/miningjournal.pdf>. 18. 11. 2001.
3. Natek, K., Natek, M. 1999: Države sveta 2000. Mladinska knjiga. Ljubljana.
4. Natek, K. 1990: Namibija. Geografski obzornik, 37, 2.
5. Seely, M. K. 1990: Namib Ecology. 25 years of Namib Research. Pretoria.
6. Stres, Š. 1999: Opazovalka stoletij: Srečanje z velbičevko (*Welwitschia mirabilis*). Pro-teus, 61, 9–10.
7. Swaney, D. 1995: Zimbabwe, Botswana and Namibia; A Lonely planet travel survival kit. Hawthorn.

KORNATI**Aleš A. Smrekar**

UDK: 913(497.5 Kornati)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Kornati

Na Kornatih, arhipelagu s številnimi majhnimi otoki, ki so zelo izpostavljeni zakrasevanju, so bila kmetijska zemljišča že v preteklosti kljub neugodnim pogojem namenjena zlasti pašnikom in deloma tudi poljem. V novejšem času se vse bolj uveljavlja turizem, predvsem navtični. Z ustanovitvijo Narodnega parka Kornati leta 1980, ki zajema le zunanji, najbolj atraktivni del otočja, so bili oblikovani kriteriji, s pomočjo katerih lahko varujejo morskno in kopno pokrajino.

KLJUČNE BESEDE

regionalna geografija, Kornati, zgodovina, turizem, narodni park

ABSTRACT

The Kornati Islands

In spite of unfavourable conditions for life, the Kornati Islands, an archipelago consisting of numerous small isles that are strongly exposed to karstification, were used especially for pastures and partly for fields already in the past. However, in more recent times, tourism has also been gaining in importance, the nautic tourism in particular. Only in 1980, when a part of the Kornati Islands, i. e. the outer, most attractive section of the archipelago, was declared National Park, the criteria were established that enable the protection both of the seascape and the landscape.

KEYWORDS

regional geography, Kornati, history, tourism, national park

AVTOR

Aleš A. Smrekar

Naziv: mag., univerzitetni dipl. geograf in univerzitetni dipl. etnolog

Naslov: Inštitut za geografijo, Trg francoske revolucije 7, 1000 Ljubljana, Slovenija

Telefon: +386 (0)1 200 27 27

Faks: +386 (0)1 200 27 34

E-pošta: ales.smrekar@uni-lj.si

Kornati ležijo na srednjem Jadranu med Zadrom in Šibenikom. Sestavljajo jih štirje nizi otokov: Sitski, Žutski, Kornatski in Piškarski, v katerih je kar 147 otokov, otočkov in morskih grebenov. Na severozahodu mejijo na Dugi otok, na jugovzhodu na Žirje, v smeri proti kopnemu jih obdajajo otoki Pašman, Vrgada in Murter, proti jugozahodu pa odprto morje. Njihova skupna površina obsega okoli 300 km². Od tega je kopnega 69 km², čeprav je težko natančno določiti površino, saj so nekateri grebeni prav na vodni gladini. Dolžina arhipelaga v smeri severozahod–jugovzhod je 25 km, njegova največja širina (smer severovzhod–jugozahod) pa je 13 km. Malo manj kot polovico kopnega (32,5 km²) pripada osrednjemu otoku v arhipelagu – Kornatu, ki meri v dolžino 25 km, nikjer pa ne presega širine 2,4 km. Niza otokov bližje kopnemu sta po velikosti in številu otokov manjša ter sta lokalno znana kot Gornji Kornat z največjim otokom Žutom (14,8 km²). Druga niza otokov, znana tudi pod imenom Donji Kornat, zajemata več otokov z največjim Kornatom ter sestavljata Narodni park Kornati (2).

Geološka zgradba Kornatov je enaka kot v srednji Dalmaciji na območju t. i. Zunanjih Dinaridov. Geotektonski premiki so sinklinalno-antiklinalno izmenjavo reliefa pripeljali v različne lege. Najstarejše plasti, ki sestavljajo jedro antiklinal, so dolomitne in prihajajo na površje samo na posameznih mestih, najpogosteje pa srečujemo zgornjekredne apnenice. Kornati so izpostavljeni zakrasevanju, tako da so pogoste različne kraške oblike (škraplje, ponikve, jame...), ki so posledica denudacijskih, abrazijskih ter korozijskih procesov. Številne od teh pojavov lahko opazimo tudi pod morskó gladino, saj je to območje morje zalilo šele z dviganjem morske gladine za nekaj manj kot 100 m v zadnjih 25.000 letih zaradi taljenja ledu po zadnji ledenitvi v pleistocenu. Na območju Kornatov je torej potopljen kraški relief. Srečujemo tudi številne klife s strmimi stenami na zunanjih, izpostavljenih straneh otokov. Na njihovo oblikovanje sta vplivala predvsem položaj njihovih plasti in močna abrazija morja. Klifi, ki se dvigujejo tudi preko 80 m nad morskó gladino in do skoraj 100 m pod njo, so dolgi tudi več kot en kilometer.

Te klife Murterani, najpogostejši obiskovalci Kornatov, imenujejo krone (*krune*) (1). Takšnih oblik je v arhipelagu kar nekaj. Otočje je torej »okronano« in prvi zapis o njem najdemo v 11. stoletju (Hickque vocatur Corona). Kasneje se je uveljavilo ime Kronski otoki (Isole Incoronate), ki so ga domačini pohrvatili v Kornate (5).

Za Kornate je značilno zmerno toplo mediteransko podnebje z izrazitim, suhim in vročim poletjem ter vlažnim jesensko-zimskim obdobjem. Edina meteorološka postaja na Kornatih je na otočku Vela Sestrica pri svetilniku, imenovanem Tayer, ki je na obravnavanem območju edini svetilnik z osebjem. Povprečna julijska temperatura je $24,1^{\circ}\text{C}$, povprečna januarska pa $7,3^{\circ}\text{C}$. Tudi površinski sloj morja je topel. Povprečna julijska temperatura morske vode je 23°C , pozimi pa se v povprečju ne ohladi pod 14°C .

Najpogostejša vetrova sta burja in jugo, čeprav je malo več kot desetino časa tudi brezveterje. Burja, ki praviloma piha s severovzhodne smeri, prevladuje pozimi. Najmočnejša je v kanalih, ki so obrnjeni proti kopnemu. Še posebej nevarna je za manjša plovila, ker piha v sunkih. Kadar je nad kopnim visok zračni pritisk, nad Kornati pa nizek, zapiha ciklonalna burja, ki prinaša oblačno in deževno vreme, ob anticiklonalni burji pa je vreme jasno in suho. Jugo, ki piha z jugovzhodne strani, ima prav tako dve obliki, ciklonalni jugo (oblačno, deževno vreme) ter anticiklonalni jugo (jasno, suho vreme). Poljedelci se še zlasti bojijo anticiklonalnega, saj gre za topel in suh veter, ki škoduje kulturnim rastlinam. Izsušuje zlasti vinsko trto, ki je je zaradi različnih razlogov vse manj, in to v dobi, ko najbolj potrebuje vlago. Zato mu pravijo »palac« (požigalec), ker jo »pali« (požge, posuši) (3).

Posledica ciklonalnih tvorbo so tudi padavine. Srednja letna količina padavin je okoli 800 mm, v smeri od kopnega proti odprtemu morju pa se zmanjša za več kot 100 mm. Največ padavin pade pozimi, medtem ko jih pleti skoraj ni. V obdobju maj-avgust jih je manj kot 130 mm.

Vode je na Kornatih malo, saj hidrogeološke značilnosti otočja kažejo na veliko zakra-

Slika 1: Stalnih prebivalcev na Kornatih sicer ni, občasno pa tja prihajajo lastniki zemljišč z okoliških poseljenih otokov in celine ter v zadnjem času tudi turisti (foto: Aleš A. Smrekar).

selost površja in s tem na vodoprepustno podlago. Ta na nekaterih manjših območjih zaradi dolomitnih tal omogoča vsaj občasne izvire, ki so odvisni tudi od majhne količine padavin. Vodo, ki praviloma hitro pronica v tla, najdemo v nekaterih jamah in se zadržuje na dnu, vendar se skoraj povsod meša z morsko, tako da je slankasta, zato ni primerna za pitje, temveč le za kuhanje in pranje. Na nekaterih kraških poljih je razvita celo skromna rečna mreža z občasno vodo v strugah, ki ponika ali pa se zbira v kalih ter jo uporabljajo za napajanje živine in za namakanje vinogradov. Kali so na terra rossi, ki je manj prepustna in se pojavlja na obdelanih kraških poljih, predvsem na Kornatu (Tarac, Trtuša, Šipnata) in Žutu (pri Veli Grbi). Zaradi težav pri oskrbi s pitno vodo ima na Kornatih skoraj vsaka hiša cisterno, v kateri zbirajo deževnico. Na vsem otočju je bila zgrajena samo ena javna cisterna za pitno vodo, in sicer leta 1910 v zalivu Kravljaciča.

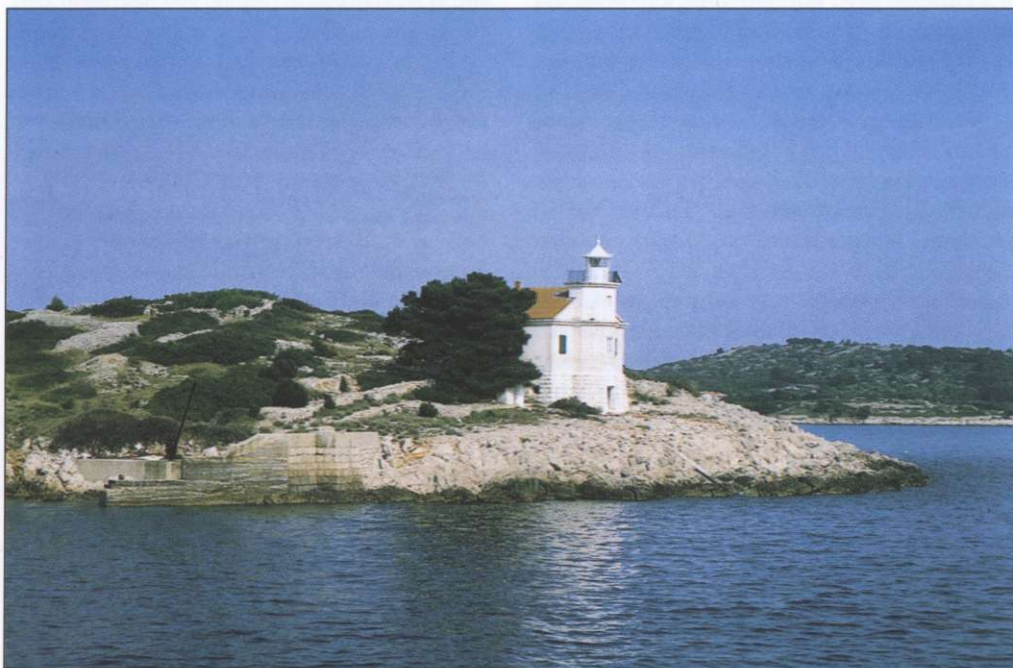
Razporeditev rasti na kopnem delu Kornatov je posledica določenih podnebnih, geoloških, pedoloških in antropogenih dejavnikov. Prvotno je bilo verjetno celotno območje otočja pokrito s hrastovimi gozdovi. Današnji rastlinski pokrov Kornatov predstavljajo v kar osmih desetinah površine kamniti pašniki, le malo pa je gozdov in obdelovalnih zemljišč. Nekateri lastniki pašnikov še vedno na tradicionalen način požigajo suho travo, da bi se obnovilo travniško rastje za pašo ovac, ter s tem ohranjajo pašnike. Popisanih je 200 različnih

rastlinskih vrst, kar je v primerjavi z drugimi deli Jadrana malo. Tudi živalski svet na kopnem je skromen. Edina zver, ki živi na otočju, je kuna belica (4).

Zato pa je toliko bogatejši rastlinski in živalski morski svet, saj je območje ekološko zelo raznoliko, zato srečujemo številne vrste, ki jih najdemo v različnih delih Sredozemskega morja. Zastopani so tako obalni, kakor tudi globokomorski organizmi. Še posebej bogato je življenje ob zunanjem robu otokov, kjer se klifi strmo spuščajo v morje in to vse do presvetljenih 80 m pod morsko gladino (2). Na morskem dnu so zabeležili več kot 350 rastlinskih vrst, kar kaže na veliko globinsko razširjenost živega sveta ter dobro ohranjenost. Tudi živalstvo je zelo pestro, saj so zabeležili skoraj 300 bentoških vrst in podvrst, prav tako pa je območje bogato tudi z raki, ribami in glavonožci. Celovit pogled nam kaže, da je kornatski akvatorij dobro ohranjen in da vplivi splošnega onesnaženja na tem območju na splošno še niso prisotni. Kljub vsemu je opazno osiromašenje

tamkajšnjega živalstva. Problem je zlasti v preteklosti kot tudi v ribolovu z neprimernimi, prepovedanimi sredstvi. Od leta 1960 do 1992 se je zmanjšalo število ribjih vrst za okrog polovico, skupen ulov na posamezno mrežo pa za dve tretjini, pri čemer se je najbolj zmanjšal delež rib med 1,5 in 2 kg (4). Stanje se od osemdesetih let, ko je bilo vzpostavljeno delovanje narodnega parka in s tem poseben varstveni režim, izboljšuje. Še prav poseben režim varovanja v okviru narodnega parka pa imajo tri območja, Mrtvač z Velikim ter Malim Obručanom, Klobučar in Purara, kjer je omejeno gibanje, saj so ta območja namenjena izključno naravnemu razvoju.

Že zgodaj so spoznali veliko vrednost pokrajine na Kornatih, a šele leta 1967 so zaščitili kopni del celotnega otočja, torej vse štiri nize otokov. Po priporočilu druge svetovne konference o narodnih parkih leta 1972 za zaščito vrednot obalnega in morskega okolja so se pričele priprave na razglasitev Narodnega parka Kornati. Intenzivna raziskovanja morja

Slika 2: V Kornatskem arhipelagu je zelo gost navični promet, še posebej turističnih plovil. V slabših vremenskih razmerah so jim v pomoč tudi svetilniki (foto: Aleš A. Smrekar).

in morskega dna so potrdila pomen in vrednost tega naravnega območja. Zaradi svoje razvejnosti, geomorfoloških posebnosti, bogastva in raznolikosti živega sveta na kopnem in v morju je bila ta skupina otokov skupaj z jugovzhodnim delom Dugega otoka – globokim zalivom Telaščico leta 1980 razglašena za narodni park. Leta 1988 je bilo območje Dugega otoka izključeno iz narodnega parka ter zaščiteno z nižjo stopnjo varovanja, saj so bile gospodarske dejavnosti v tem prostoru preveč intenzivne. Narodni park sestavljata Kornatska in Piškarska otočna skupina – Donji Kornat (93 otokov) s pripadajočim morjem s skupno površino 224 km², od česar predstavlja kopni del manj kot petino površine. Morda je sporna razglasitev tega območja za narodni park, saj naravnega stanja, vsaj na kopnem, sploh ni več. Rastlinstvo je precej antropogeno pogojeno, saj večino otočja prekrivajo pašniki in le izjemoma še lahko vidimo črni hrast, ki je poleg makije prevladoval v avtohtonem rastju, poleg tega pa so povsod prisotni vplivi večtisočletne člo-

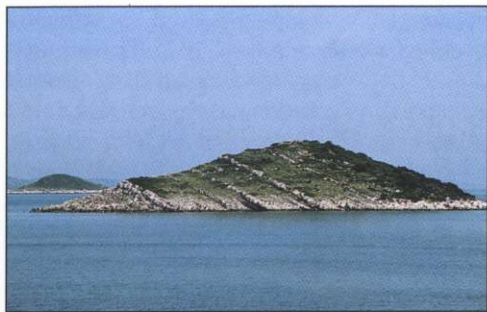
vekove dejavnosti. Še zlasti opazni so kamniti zidovi med posameznimi parcelami, zato predstavljajo bogato kulturno dediščino. V narodnem parku so praviloma dovoljene tiste dejavnosti, ki ne ogrožajo naravnega ravnovesja, kljub temu se srečujemo s poselitvijo (začasno), kmetijstvom in turizmom. Le na jugu narodnega parka je nekaj manjših območij, kjer ni dovoljen obisk, saj gre za posebej zaščitene del parka, namenjen izključno raziskavam. Tu primerjalno ugotavljajo, ali so kakšne posledice zaradi vseh dejavnosti v narodnem parku (7).

Kornati so danes brez stalnih prebivalcev, vendar je bilo v preteklosti to otočje poseljeno. Prve sledi najdemo na otoku Kornat že v neolitiku (4000–2000 let pred našim štetjem). Nedvomno je bilo zelo živahno v rimski dobi, saj so v prelivu Mala Proversa in ob njem našli številne ostanke. V kanalu, ki je verjetno umešten, je bil zgrajen bazen. Skozi kanal se je pretakalo morje z obeh strani, kar je bilo odločilno za vzgajanje in shranjevanje ulovljenih rib. V bližini so našli številne ostanke, ki kaže-

Slika 3: S trebljenjem kamna so si kmetje izboljševali pogoje za kmetovanje in parcele zavarovali pred vdorom živine (foto: Aleš A. Smrekar).

Slika 4: Nagnjeni apnenčasti skladi sestavljajo enega izmed skoraj 150 otokov kornatskega arhipelaga (foto: Aleš A. Smrekar).

jo na široko razvito kmetijstvo. Ni pa to območje edino na Kornatih, kjer lahko opazimo tovrstne sledi. Bogata arheološka dediščina iz različnih obdobij starega veka, med katero uvrščamo tudi številne kamnolome, potrjuje tezo, da je bilo v nekaterih obdobjih kar precej stalnega prebivalstva. Sem so pribežali z nevarnega kopnega predvsem v času raznih vojn. Samo ime otoka Kornat, ki ni niti italijanskega niti hrvaškega izvora, kaže na to, da je starejše od Beneške republike in potrjuje tezo, da so bili otoki gospodarsko izkoriščani že pred njihovim prihodom. Vse pogostejši vpadi Turkov na območje beneške Dalmacije so prisilili nezaščiteno kmečko prebivalstvo, da je množično bežalo na otoke. Na celini so se v glavnem ukvarjali s pašo drobnice, medtem ko so jih na novih lokacijah fevdalci začeli usmerjati v poljedelstvo, ki pa se ni pomembneje razvilo.

V začetku 17. stoletja so Kornati zaradi vse pogostejših napadov ulcinjskih gusarjev ostali brez stalnega prebivalstva, saj so bili otoki zaradi svoje obrobne lege zelo izpostavljeni. Od tedaj dalje so bili pomembni le še za pašništvo. Ob koncu 18. stoletja, ko so kmetje, predvsem z Murterja, začeli odkupovati zemljišča od zadarskih oblastnikov, je poljedelstvo vse bolj preoblikovalo pokrajino, vendar so se naseljevali na otokih, še posebej na Kornatu, le v času sezonskih del. Konjunktura vina je spodbujala razvoj vinske trte, toda s pojavom filoksera proti koncu 19. stoletja se je tudi na uničenih vinogradih vse bolj uveljavljalo oljkarstvo. V nasprotju s prevlado prebivalcev Murterja na

kopnem imajo od 18. stoletja dalje ribolovne pravice skoraj izključno prebivalci Dugega otoka (5). Območja, ki niso bila obdelana, so namenili za pašo drobnice, vendar je bilo koz vse manj. Z razvojem pašništva so vse bolj čistili kamenje, ki so ga zlagali na meje zemljišč posameznih lastnikov ter tako omejili prostor za gibanje živine. Samo na Kornatu so zgradili kar 60 km takšnih zidov. S pojavom turizma po drugi svetovni vojni je začelo prihajati do opuščanja tradicionalnih oblik gospodarskih dejavnosti.

Kornati so danes v zasebni lasti okoliških prebivalcev, ki jih imenujejo Kurnatari, s tem da so večinski lastniki zemljišč Murterani (5). Seveda so si nestalni prebivalci že v preteklosti zgradili začasna bivališča, ki so običajno povsem ob morju, ob zalivih, zaščiteneh pred slabim vremenom. Takšnih bivališč je na Kornatu 150, na drugih otokih pa še 50. Praviloma so majhna in skromna (brez tekoče vode in elektrike) in večinoma namenjena lastnikom, ki občasno prihajajo na otoke kmetovat, in jih je okrog 1000.

Ta dejavnost je zelo ekstenzivna, kar je glede na pomanjkanje vodnih virov tudi razumljivo. Na že omenjenih kraških poljih je vsaj deloma razvito gojenje posameznih kultur. Pri tem ne gre za velike površine, toda terra rossa je na njih debelejša, kar omogoča večje zadrževanje vlage. Po propadu vinske trte konec 19. stoletja si vinogradništvo ni nikoli več opomoglo. Zdaj sta le dva vinograda na Kornatu, drugje pa jih sploh ni, zato pa je vse bolj prihajalo v ospredje gojenje oljk. Danes pokriva večino obdelanih površin (okrog 5% površja) nekaj manj kot 15.000 oljčnih dreves. Vzrok za tako veliko priljubljenost gojenja oljk je tudi v bistveno enostavnejšem vzdrževanju te kulture, ki zahteva precej manj vloženega časa, kar je glede na oddaljenost stalnih bivališč ključnega pomena.

Za območja zunaj kraških polj so bile še pred nekaj desetletji značilne številne ovce, v zadnjih letih pa se je njihovo število ustalilo pri 3000. Še vedno živijo, tako kot v preteklosti, povsem samostojno življenje, tako da si same iščejo vodo za pitje, v skrajnih primerih celo morskno. Praviloma nimajo nikakršnih zaklonov

in niso navajene na človekovo bližino. Novembra, ko jih ulovijo kar z ribiškimi mrežami, ker jih na drugačen način ne uspejo, jih odpeljejo v matične kraje njihovih lastnikov, kjer prezimijo v hlevih, marca pa jih ponovno odpeljejo na Kornate.

Zmanjšanje zanimanja za kmetijstvo, zlasti pašo drobnice, prinaša tudi spremembe v pokrajini. Te se kažejo predvsem v vse obsežnejših ogozdenih površinah, čeprav je želja načrtovalcev prostora, da do tega procesa ne bi prihajalo, saj naj bi ohranjena kulturna pokrajina pripomogla k bolj privlačnemu videzu specifičnega kraškega sveta.

Ribolovna pravica na območju Kornatov je že v preteklih stoletjih pripadala prebivalcem Dugega otoka in tako je še danes. Pred ustanovitvijo narodnega parka je prihajalo do prelova, katerega posledice so prisotne še danes. Lov z mrežami je sicer še dovoljen, a le še za lastne potrebe, ne pa za prodajo.

Razvoj turizma v zadnjih desetletjih je prinesel številne spremembe tudi na Kornatskem otočju. Številne zalive obišče vse več športnih plovil, tako na motorni pogon, kot tudi jadrnic. V narodnem parku so leta 1999 zabeležili 28.500 registriranih obiskovalcev, ocenjujejo pa, da jih je bilo celo več kot 100.000, od tega devet desetih z lastnimi plovili. Približno 10.000 obiskovalcev si je ogledalo Kornate organizirano. Po otočju so enodnevne goste vodili z dvajsetimi plovili, najpogosteje iz Murterja in Zadra.

Številni lastniki hiš so ugotovili, da si lahko izboljšajo gmotni položaj, zato so nekatere objekte spremenili v praviloma skromne restavracije, ki jih je skupno 20, v nekaterih najbolj obiskanih zalivih celo po več. V teh restavracijah ponujajo navtičnim gostom zlasti morske jedi in jaginetino, torej avtohtono hrano, čeprav je vsaj na območju narodnega parka prepovedan ribolov za trg.

Nekateri lastniki v sezoni svoje hiše tudi oddajajo. Ker gre pri tem za sivo ekonomijo, so na voljo le ocene o okrog 2000 nočitvah leta 1999. Tudi pri teh bivališčih gre za zelo asketsko urejene objekte.

Pogosteje se individualni navtični turisti odločajo za prenočevanje kar na lastnih plo-

vilih. Možnosti je več, in sicer sta od aprila do oktobra odprti dve marini s 120 oziroma 150 privezi. Manjša marina je na Žutu, večja pa na Piškri, ki je celo v narodnem parku. Slednja je bila odprta šele leta 1985, torej že po ustanovitvi narodnega parka, v zadnjih letih pa so prisotna vse močnejša prizadevanja za njeno zaprtje (6). Poleg tega je prenočevanje v narodnem parku dovoljeno še v 16 temu namenjenih zalivih.

Potapljanje je zelo razširjeno zlasti v narodnem parku, saj omogoča ogled zelo raznovrstnega rastlinskega in živalskega vodnega sveta. Tej dejavnosti je namenjenih sedem območij in z vsakim letom se povečuje gneča med obiskovalci, zlasti na višku sezone. V letu 1999 je bilo tako prodanih že 3000 dnevni dovolilnic.

V zadnjih desetletjih so vse bolj prisotna prizadevanja za ohranitev tako kulturne pokrajine na otokih, kot tudi morske flore in favne. Vse večji pritisk obiskovalcev na Kornate, ne le na narodni park, temveč tudi širše, kaže na silovit vzpon turizma, ki je zaradi političnih napevosti v prvi polovici devetdesetih let 20. stol. zamrl, vendar je pričakovati njegov ponoven razcvet. Zaenkrat sicer še ni bilo potrebe po omejevanju dnevnega obiska, vendar so nekatera območja zaradi svojih zanimivosti tako privlačna, da bo verjetno treba razmišljati tudi o tako nepriljubljenem ukrepu.

1. Bralić, I. 1995: *Nacionalni park Kornati. Nacionalni parkovi Hrvatske. Zagreb.*
2. Bralić, I. 1998: *Kornati National Park. Medmrežje: <http://www.archaeology.net/kornati/index.html>. 5. 10. 2001.*
3. Friganović, M. 1984: *Nacionalni park Kornati. Zagreb.*
4. Jadras, I., Pallaoro, A. 1995: *Priobalna područja nacionalnog parka »Kornati«. Šibenik.*
5. Kulušić, S. 1965: *Kornatska otočna skupina. Geografski glasnik, 27. Zagreb.*
6. Marčić, R. 1999: *Peljar, Hrvatski Jadran – sjeverni dio. Vodič za nautičare. Split.*
7. Skračić, V. 1989: *Prilog javnoj raspravi u povodu donošenja prostornog plana nacionalnog parka Kornati i njegovih provedbenih odredbi. Zadar.*

SYDNEY**Jurij Senegačnik**

UDK: 911.3(944 Sydney)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Sydney

Članek prikazuje predvsem družbenogeografske značilnosti Sydneya: edinstveno geografsko lego ob zalivu Port Jackson, domači in mednarodni pomen mesta, mestno gospodarstvo, prebivalstvo, zgradbo in zunanjo podobo mesta. Na koncu je nekaj več pozornosti namenjene mestnemu središču, ki ima svojevrstno sestavo prebivalstva in zaposlenih.

KLJUČNE BESEDE

regionalna geografija, Avstralija, Sydney

ABSTRACT

Sydney

The article deals mostly with socio-geographical characteristics of Sydney: its unique geographical position on either side of Port Jackson Bay, domestic and international importance, economy, population, structure and physiognomy of the town. At the end, some more attention is dedicated to the City of Sydney with its peculiar structure of residents and labour.

KEY WORDS

regional geography, Australia, Sydney

AVTOR

Jurij Senegačnik

Naziv: prof. geografije in univ. dipl. etnolog

Naslov: Modrijan založba, d. o. o., Mestni trg 24,

1000 Ljubljana, Slovenija

telefon: +386 (0)1 251 9642

E-pošta: jure@modrijan.si

Geografska lega. Sydney je zagotovo ena najlepših in najbolj urejenih svetovnih metropol, obenem pa tudi eno najbolj slikovitih pristaniških območij na svetu. Če se vprašamo, kaj je pravzaprav tisto, kar daje osnovo za tako laskavo oceno, bomo verjetno morali na prvem mestu izpostaviti njegovo geografsko lego. Sydney leži daleč od drugih svetovnih metropol, tako rekoč na skrajnem jugovzhodu avstralske celine. Vzroke za nastanek najpomembnejšega avstralskega mesta na tej geografski lokaciji pa moramo iskati predvsem v podnebju, ki je bilo šele v tem oddaljenem delu celine dovolj primerno za prve evropske priseljence, ter v sami reliefni izoblikovanosti jugovzhodne obale, ki je omogočila nastanek pristanišča in kasnejšega mesta.

Sydney se je namreč razvil ob zalivu Port Jackson, ki še danes deli mesto na dva različno pomembna dela. Poslovno središče in tudi večina mestnih znamenitosti leži na južni strani zaliva, ki je s severno povezana z znamenitim pristaniškim mostom (Sydney Harbour Bridge) in bližnjim predorom (Harbour Tunnel). Na severni strani so se razvile predvsem bivalne četrti in posamezne industrijske cone, v novejšem času pa tudi manjše rivalsko poslovno središče. V zaliv se izlivata reki Parramatta in Lane Cove River, ki pa prinašata malo mulja, zato je morska voda v zalivu dokaj prozorna.

Ena glavnih mestnih značilnosti in privlačnosti je ta, da lahko velik delež mestnih prebivalcev prav zaradi opisane lege ob močno razvejanem zalivu skozi domače okno opazuje vsaj košček morja, skoraj vsi pa živijo manj kot uro stran od najbližje plaže. Čeprav je splošna podoba mesta dovolj privlačna, pa dajejo nešteti zalivčki in rokavi mestu še poseben čar. Toplo podnebje in nekatere čudovite plaže na mestnem območju so omogočili, da se je med meščani verjetno bolj kot v kateremkoli drugem velemestu na svetu razvila posebna nagnjenost do plavanja, deskanja in jadrnanja. Še vedno se da plavati celo v zalivu sredi mesta, plaže za deskanje severno in južno od mestnega središča pa so zaslovene po celem svetu. Najbolj znani sta Bondi in Manly. Na celotnem metropolitanskem območju je kar 37 plaž.

Slika 1: Pogled na poslovno središče s pristaniškega mosta (foto: Jurij Senegačnik).

Z značilno podobo mesta pa ponavadi ne povezujejo le znamenite opere in pristaniškega mostu, ampak tudi bolj ali manj stalno množico jadrnic in jaht najrazličnejših velikosti v zalivu sredi mesta. Sydney je zato v svetu zaslovel kot mesto jaht. Med značilne mestne športe sodijo tudi nekatere mondene zvrsti, kot sta npr. golf ali pa kriket (1, 4).

Edinstvenost mestne lege se kaže tudi v tem, da v razdalji 40 km od središča proti severu in jugu ležita kar dva narodna parka. Nekoliko dlje so še drugi narodni parki. Sydney je tako rekoč obkrožen z njimi, kar je za tako veliko mesto prav nenavadna značilnost. Globoko v notranjost metropolitanskega območja segajo pasovi grmičastih zemljišč (*bushland*), ki so pogosto podvrženi požarom. Leta 1994 je bilo v katastrofalnih požarih, ki so na koncu ogrozili celo mestno središče, uničenih veliko predmestnih bivališč (3, 4).

Domači in mednarodni pomen mesta.

Sydney je glavno mesto zvezne države Novi Južni Wales, vendar ni prestolnica cele Avstra-

lije. To so zaradi rivalstva med obema največjima avstralskima mestoma »na silo« ustvarili v Canberri, na pol poti med Sydneyem in Melbourne. Sydney je najstarejše in največje avstralsko mesto, glavno industrijsko, trgovsko, finančno, kulturno, turistično, komunikacijsko, informacijsko in tudi upravno središče države.

Zaradi svoje strateške lege in pristaniških možnosti je postal ena najpomembnejših luk na južnem Pacifiku. Že na začetku 19. stoletja, ko je bil še majhna kazenska naselbina, je vzpostavil trgovske vezi z Oceanijo, Indijo, Kitajsko, Južno Afriko in obema Amerikama.

Sydney je morda edino avstralsko mesto, v katerem prevladuje pristno mednarodno vzdušje. Zaradi svoje geografske lege je postal eno najpomembnejših finančnih središč azijsko-pacifiškega območja. Njegov mednarodni pomen se večja iz leta v leto. Postal je eno najpomembnejših, če ne celo najpomembnejše svetovno konferenčno središče. Leta 1999 je na primer gostil kar 92 mednarodnih zborovanj, Melbourne 58, Amsterdam 45 in Pariz

le 43. leta 2000 je bil tudi prizorišče olimpijskih iger. Slovi po svojem kulturnem in intelektualnem življenju. V njem je kar pet univerz (med njimi tri svetovnega slovesa) in množica drugih izobraževalnih ter kulturnih ustanov (1, 4).

Mestno gospodarstvo. Sydney je glavno poslovno središče Avstralije. V njem ima svoj sedež 60 največjih avstralskih korporacij. Večina delovne sile je zaposlena v terciarnih in kvartarnih dejavnostih, še vedno pa jih skoraj tretjina dela v industriji. Med najpomembnejše panoge sodijo kovinska, strojna, oblačilna, prehrabna in elektronska industrija, proizvodnja vozil in ladij ter predelava nafte. Slednja sodi med zelo pomembne mestne dejavnosti. Za nobeno od omenjenih panog ne moremo reči, da v mestu prevladuje. Prek Sydneya se odvija večina avstralske zunanje trgovine. Največje пристanišče je Port Jackson (Sydney Harbour), 15 km južneje pa se je v zalivu Botany Bay zaradi potreb naftega gospodarstva razvilo še eno pristanišče. Iz obeh izvažajo značilne avstralske izvozne artikle, kot so pšenica, volna in meso.

Sydney je pomemben predvsem kot upravno mesto, središče krajevne, državne in mednarodne trgovine ter nakupovalno in zabaviščno središče države Novi Južni Wales. Njegov največji tekmeč v okviru države je Melbourne, ki pa je predvsem finančno središče (3, 4).

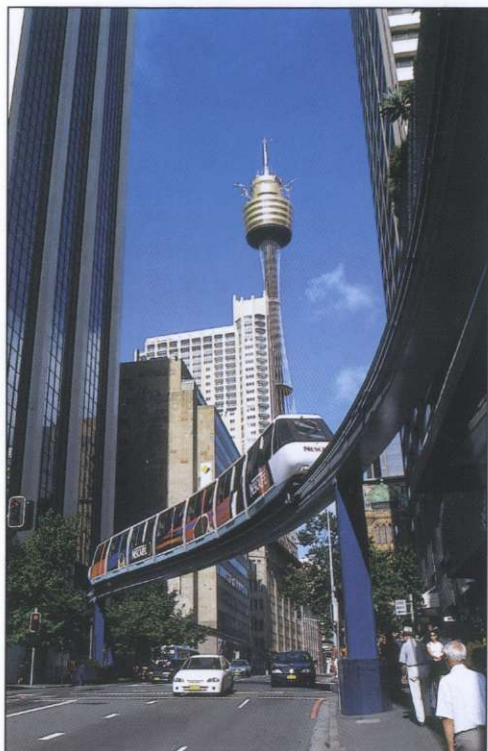
Sydney je pomemben turistični cilj obiskovalcev s celega sveta in najpomembnejša avstralska turistična atrakcija. Številne raziskave med Američani kažejo, da velja za njihov najbolj priljubljen turistični cilj. Letno ga obišče okrog 4 milijone turistov. Več kot polovica zaradi bližine azijsko-pacifiškega območja prihaja iz Azije. Največ (skoraj tretjina) je seveda Japoncev, ki so najpomembnejši trgovski partner. Skoraj tretjina tujih obiskovalcev prihaja poslovno. Turistična infrastruktura je seveda najbolj razvita v poslovnem središču in njegovi okolici.

Mestno prebivalstvo. Ocenjujejo, da ima danes metropolitansko območje Sydneya danes okoli 4 milijone prebivalcev. V njem živi vsak peti Avstralec. Večina je sicer še vedno potomcev britanskih in irskih priseljencev, vendar je današnji Sydney eno najbolj multikulturno

Slika 2: Znamenita opera je v svetu verjetno najbolj znana mestna znamenitost (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 3: Poslovno središče Sydneya na trenutke kaže prav futuristično podobo. Nad vsemi nebotičniki se dviguje znameniti razglednik Centrepont Tower (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 4: Pogled iz ptičje perspektive na množico nebotičnikov v poslovnem središču. V ozadju vidimo razčlenjeno obalo zaliva Port Jackson, kjer je nastal severni del Sydneya (foto: Jurij Senegačnik).

nih in svetovljanskih mest na svetu. V njem je registriranih 180 narodov, ki govorijo 140 različnih jezikov. Tako kot druga avstralska mesta je namreč v zadnjih desetletjih sprejel številne priseljence iz južne Evrope in jugovzhodne Azije. Med tistimi iz južne Evrope so bili najpogostejši Italijani in Grki, seveda pa so prihajali tudi iz drugih evropskih držav. Med njimi so relativno dobro zastopani tudi narodi nekdanje Jugoslavije, vključno s Slovenci. Razmeroma močni sta hrvaška in makedonska skupnost. Priseljevanje Azičev so začeli dovoljevati šele po letu 1960. Med azijskimi priseljenci so tudi begunci iz Libanona in Vietnama. Zelo pomembno in številčno skupnost tvorijo Kitajci, ki imajo sicer posebno četrto, vendar jih lahko srečamo v najrazličnejših delih mesta. Nekatera od notranjih predmestij imajo izrazitejšo italijansko ali

grške poteze, vendar lahko v skoraj vsakem predmestju najdemo italijanske, grške, libanonske, vietnamske in kitajske restavracije. V predmestju Redfern živi v dokaj slabih razmerah tudi manjša skupnost avstralskih domorodcev, ki sicer predstavljajo le 0,6 % mestnega prebivalstva.

Na celotnem metropolitanskem območju je bilo 6,8 % delovne sile rojene v 5 azijskih državah: Kitajski, Vietnamu, Maleziji, Filipinih in Indiji. Samo v obdobju 1991–96 se je število zaposlenih iz teh držav povečalo za 16,7 %.

Najpomembnejši veroizpovedi sta anglikanska in rimskokatoliška. V mestu imajo njuni pripadniki vsak svojo katedralo in številne cerkve. Poleg tega najdemo v Sydneyu tudi islamske mošeje, judovske sinagoge in budistične templje.

Zgradba in zunanja podoba mesta.

Mesto že na prvi pogled naredi velik vtis na

Slika 5: City of Sydney je ožje mestno središče, v katerem stalno živi okoli 26.000 prebivalcev, na delo pa jih sem hodi približno desetkrat toliko (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 6: Del pristaniškega kompleksa na južni obali zaliva Port Jackson (foto: Jurij Senegačnik).

obiskovalca. Razprostira se na gričkih, ki obkrožajo zaliv Port Jackson. Čez zaliv se vzpenja znameniti pristaniški most, s katerega lahko uživamo verjetno najlepši pogled na samo mesto. V neposredni bližini je na polotoku na južnem bregu glavno poslovno središče z nebotičniki, le streljaj od mostu pa znamenita opera. Čudovit razgled na mesto je tudi s 305 m visokega razglednika (Centrepont Tower), ki dominira nad celotnim poslovnim središčem, in je najvišja zgradba na južni polobli (1, 4).

Metropolitansko območje Sydneya se razprostira na površini 12.407 km², kar je za več kot pol Slovenije. Na zahodu sega do Modrih gora, na vzhodu pa do tihomorske obale. Le približno tretjina so urbana zemljišča, vendar živi na njih več kot 90 % prebivalstva. Današnja podoba mesta je rezultat različnih družbenogeografskih procesov. Zaradi nebrzdane suburbanizacije se je mestno območje razširilo daleč v okolico. K temu so močno pripomogle nižje cene zemljišč v mestni okolici. Zelo markantno, vendar sorazmerno majhno poslov-

no središče leži na manjšem polotoku, obkroženem z dvema pristaniškima območjema. Relativna majhnost poslovnega središča, ki se ga da kar obhoditi, ni v skladu z na videz neizmernim prostranstvom mestne okolice. Gre za kontrast, ki spominja na Los Angeles, le da je Sydney veliko lepši in z zalivom razdeljen na dva dela (4).

Podoben kontrast lahko opazujemo tudi pri stilu gradnje. Večina hiš v bivalnih predmestjih je pritličnih. Zgrajene so iz opeke in lesa. Bivalne četrti Sydneya so tako zelo podobne tistim v kanadskih mestih. Povsem drugačna slika je v poslovnem središču, kjer so astronomske cene zemljišč narekovale gradnjo visokih stolpnic. Hitrejši razvoj, ki se je začel nekako v 60. letih 20. stoletja, je tako preoblikoval mestno središče, da s svojim grozdom nebotičnikov deluje kot pravi »mali Manhattan«, čeprav se stolpnice v višino le ne morejo primerjati s tistimi v New Yorku. Pristaniški most povezuje ta nadvse privlačen del mesta z manjšim rivalskim poslovnim središčem na severni strani zaliva, ki

Slika 7: Ena od najbolj prepoznavnih mestnih znamenitosti so številne jadrnice v zalivu Port Jackson, tako rekoč sredi mesta (foto: Jurij Senegačnik).

pa se z bliščem nebotičnikov glavnega poslovnega središča še zdaleč ne more primerjati. Zato je prav, da glavnemu središču posvetimo nekaj več pozornosti (1, 4).

City of Sydney. Glavno središče, bolj znano pod imenom City of Sydney, vključuje tudi poslovno središče (Central Business District). Meri le 6,18 km² in ima 26.000 stalnih prebivalcev. Ti se od ostalega mestnega prebivalstva kar precej razlikujejo. Zato si na kratko oglejmo nekaj njihovih značilnosti.

Skoraj polovica je starih med 20 in 35 let (47%), več kot polovica je moških (54,2%), neporočenih (57,1%) ali rojenih na drugih celinah (55,3%). Največ je rojenih na Kitajskem (14,6%) in v Indoneziji (10,7%). Priseljenci iz Velike Britanije so z 10% šele na tretjem mestu. Njihov najpogostejši drugi jezik je kitajski. Sko-

raj petina govori enega od kitajskih narečij, med katerimi je najpogostejše kantonsko. Štirje od petih jezikov, ki so najbolj v uporabi, izvirajo iz Azije. Uporablja jih skoraj tretjina prebivalcev. Več kot tretjina je zaposlena v poklicih, ki zahtevajo visoko strokovno usposobljenost. Njihovi mesečni zaslužki zato kar za 40% presegajo mestno povprečje.

Sem prihaja na delo okrog 245.000 ljudi s celotnega metropolitanskega območja, skoraj polovica pa se na delo vozi z vlakom. Med njimi je le dve tretjini rojenih v Avstraliji, ostali pa so se rodili večinoma v azijskih državah.

Na koncu velja omeniti še nekaj drugih značilnosti mestnega središča. Onesnaženost zraka je relativno zelo majhna. Koncentracije ozona, dušikovega in žveplovega dioksida so manjše kot v kateremkoli večjem evropskem ali azijskem mestu. Tudi stopnja kriminalitete je v primerjavi z drugimi svetovnimi velemesti zelo nizka. Zelo skrbijo za čistočo okolja. Leta 1999 so ustanovili posebno službo, ki naj bi v roku 24 ur odstranila vsak prijavljen grafit. Kljub zelo svobodnjaškemu nazoru, ki vladajo v Sydneyu, grafitov za razliko od nekaterih evropskih mest očitno ne štejejo za umetnost (1).

1. City of Sydney. The Official site. Medmrežje: <http://www.cityofsydney.nsw.gov.au>. 9. 2. 2001.
2. Slater, P. 1999: *Amazing Facts about Australia*. Steve Parish Publishing Pty Ltd. Archerfield.
3. Sydney (Australia). *Microsoft Encarta Online Encyclopedia 2000*. Medmrežje: <http://encarta.msn.com>. 20. 2. 2001.
4. Sydney. *Encyclopaedia Britannica, Inc. 1999-2000*. Medmrežje: <http://www.britannica.com>. 9. 2. 2001.

BESKIDI – TURISTIČNA REGIJA S SVOJEVRSTNIMI ZNAČILNOSTMI IN PROBLEMI

Jan Havrlant

UDK: 911.3:338.48(234.372.4)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Beskidi – turistična regija s svojevrstnimi značilnostmi in problemi

Članek prinaša analizo evroregije Beskidi kot obmejne regije s težiščem na sedanjem stanju in razvoju na področju turizma. Obravnavana je tudi problematika opremljenosti regije s storitveno infrastrukturo. Poleg tega so predstavljene razvojne potrebe že obstoječih letoviških območij in središč, na osnovi terenskega dela pa so analizirane tudi možnosti in prioritete na področju razvoja turizma, počitniških dejavnosti in infrastrukture.

KLJUČNE BESEDE

turizem, evroregija Beskidi, rekreacija, regionalni razvoj.

ABSTRACT

The Beskydy Mountains – specific features and problems of the tourist area

This paper presents an analysis of the Beskydy region as a frontier area and focuses on the current state as well as on the developments in the field of tourism. The paper also reflects functional utilization and provision of service infrastructure in the region. Furthermore, the paper outlines necessary developments of already existing resort areas and centres in the Beskydy euroregion and deals with prospects and priorities in the development of tourism, of holiday activities and infrastructure that are based on the evaluation of the field survey.

KEYWORDS

tourism, Beskydy Euroregion, recreation, regional development

AVTOR

Jan Havrlant

Naziv: RNDr., CSc., univerzitetni diplomirani geograf

Naslov: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta Ostravské univerzity, 710 000 Ostrava, Hladnovská ul. 9, Czech Republic

E-mail pošta: havrlant@osu.cz

Faks, telefon.: 00420 69 624 1082, 9

Uvod. Predel Beskidov na obmejnem območju okrožij Frýdek-Místek na Češkem in Čadca na Slovaškem ter južnega dela Šlezije na Poljskem je z več vidikov specifično območje. Naravnogeografsko enotno hribovje je razdeljeno med tri države. Z novo ustanovljeno evroregijo Beskidi je pridobilo nove možnosti za sodelovanje in povezovanje ter za regionalni razvoj nasploh.

Ob češko-slovaško-poljski meji izstopajo zadnja leta številni socio-ekonomski, ekološki, urbani, podjetniški, lastniški, obmejni in prometni problemi, ki vsi terjajo prednostno reševanje. Zaradi značaja in funkcije območja, ki je tudi po mednarodnih merilih visoko vrednoteno svojevrstno naravno okolje v neposrednem sosledstvu industrijske Ostravske in Gornje Šlezije, kot tudi njegovega širšega geografskega položaja je jasno, da primarne in sekundarne gospodarske dejavnosti ne morejo biti nosilci njegovega bodočega regionalnega razvoja.

Značilnosti regije. Rekreacijska funkcija regije temelji na ugodnih pogojih za smučanje in različne oblike pohodništva. V manjši meri so pomembni tudi kulturno-izobraževalni dogodki, zdraviliški turizem, lov, ribolov in druge dejavnosti. Izkoriščenost lokalnih potencialov omejuje vrsta objektivnih in subjektivnih dejavnikov, kot so na primer delna degradacija naravnih znamenitosti in režim vzdrževanja zaščitenih območij z omejenimi možnostmi preživljanja prostega časa. Povrh tega storitvena infrastruktura ne spremlja razvoja turizma, še posebej v češko-slovaškem obmejnem delu evroregije, in tako ne prispeva k ustreznemu razvoju te regije.

Najboljše pogoje tako za letni kot za zimski turizem imajo poljska turistična središča Wisla, Ustrón, Szczyrk in dolina Sole pri kraju Żywiec. Na poljski strani je več prenočitvenih zmogljivosti kot na češki strani in so na višji kakovostni ravni. Tudi infrastrukturno je poljski del Beskidov bolj opremljen.

Turizem je, še posebej na poljsko-češkem obmejnem območju, zelo svojevrstnega značaja. Izrazito prevladuje »nakupovalni turizem«, ki je osredotočen predvsem na supermarkete, specializirane trgovine in stojnice vzdolž obeh

Slika 1: Na območju Beskidov so številne kočice in počitniške hišice, razvite pa so različne oblike rekreacije (foto: Jan Havrlant).

strani meje. Tudi bencinske črpalke na poljski strani so zelo obiskane. Vendar »nakupovalni turizem« zaradi pospešene gradnje supermarketov na obeh straneh meje od konca devetdesetih let upada.

Ta vrsta kratkotrajnega turizma, ki traja le nekaj minut ali ur, je še posebej zacvetela sredi devetdesetih let, ko se je promet na najbolj prometnih mejnih prehodih Těšín in Chotěbuz-Cieszyn, kot tudi ob novo odprtih prehodih Horní Lištná-Leszne Gorne in Bukovec-Istebné za več kot štirikrat povečal. Na območju Šlezije je po letu 1995 češko-poljsko mejo prestopilo vsako leto 6,5 milijonov avtomobilov in nad 35 milijonov potnikov. Od tega je 3,7 milijona vozil in 26 milijonov potnikov mejo prestopilo na enem od mejnih prehodov v Beskidih (po podatkih obmejne policije). Sicer pa izjemno veliko število prehodov v Těšínu predstavlja velik prometni problem.

Povsem nova oblika turizma v evroregiji Beskidi je povezana s kolesarjenjem. Tako so že štirje novi mejni prehodi namenjeni izključno kolesarjem in pohodnikom. Vendar pa je stacionarni turizem v vsej regiji dokaj skromno razvit, saj večina turistov ostane le kratek čas.

Stacionarni turizem je še posebno pogost ob vodnih površinah, kot so Żywiecké, Olešné in Baška, v zdraviliškem območju v dolini Sola in v bližini mesta Frýdek-Místek. Turisti v povprečju ostajajo dlje tudi za božič, veliko noč in v enotedenskih šolskih počitnicah. Najbolj obiskana smučarska središča na poljski strani so Szczyrk, Wisla in Ustrón, na slovaški stra-

ni Oščadnica-Velká Rača, na češki strani pa Staré Hamry-Bílá in Lomná.

Težave turističnih krajev v Evroregiji.

Analiza 23 turističnih krajev v Beskidih je kot razloge za kratko bivanje obiskovalcev izpostavila naslednje dejavnike:

- Nezadostna in razmeroma pomanjkljiva turistična infrastruktura, v glavnem kot posledica pomanjkanja kapitala, pa tudi iz tehničnih razlogov.
- Nezadostnost ali celo popolno pomanjkanje nekaterih nujnih storitev, socialnih, kulturnih, zabaviških in športnih dejavnosti, zdravstvene infrastrukture sprostitvenega in rehabilitacijskega značaja ter drugega, vključno z možnostmi za zabavo in športne aktivnosti za otroke.
- Pomanjkljivo vzdrževanje malih in srednje velikih storitvenih obratov in problem majhne uspešnosti podjetij.
- Posledica tega je pomanjkanje denarja, investicij in finančne pomoči za ustrezno vključevanje v mednarodno turistično industrijo, kar velja za območja v vseh treh državah, kjer stalno primanjkuje sredstev za razvoj novih in obstoječih turističnih središč.
- Probleme, izvirajoče iz neusklajenih interesov in odnosov med turistično industrijo, planiranjem in okoljem, je težko rešiti. Nasprotja so med lokalnimi potrebami, med želeno in potrebno preobrazbo obrobni in obmejnih območij, med inovativnim razvojem in odprtem območju turizmu in rekreaciji na eni strani ter zelo strogimi naravovarstvenimi omejitvami na drugi strani.
- Degradacija naravnega okolja, še posebej obsežnih gozdov v višjih predelih Moravsko-Šlezjskih Beskidov, zaradi emisij, kot tudi močno onesnaženje rek Olše, Kysuce in Visle ter njihovih pritokov z odpadkami iz industrijskih in kmetijskih obratov.
- Človeški dejavnik se kaže v podjetniški aktivnosti, profesionalnosti in etičnosti podjetnikov. Servisi na tem območju so pomanjkljivi in pogosto neakovostni zaradi želje po hitrem zaslužku, brez dolgoročnejših razmišljanj.

- Nizka profesionalna raven, še posebej pomanjkljivo znanje jezikov, ki je značilno za zaposlene v turistični dejavnosti.
- Raven trženja in managementa v turistični industriji je nizka. Pomanjkljiva je tudi uporaba modernih informacijskih in tehničnih sredstev, uporaba interneta, medijev in drugih informacijskih sredstev.
- V češkem in slovaškem delu evroregije vlada le majhen interes za zasebne dejavnosti na področju turistične industrije. Prebivalstvo ni zainteresirano ne za temeljne ne za posebne storitvene dejavnosti, vključno z gostinstvom in trgovino. Tisto prebivalstvo, ki kaže zanimanje za razvoj turizma, se v glavnem ukvarja le z oddajanjem prenočišč. To je ena najšibkejših točk v razvoju turizma.
- Prepreke povečuje tudi pomanjkanje propagande v tujini. Razen za največja zgoraj omenjena poljska turistična središča ter Frýdek Místek, Trinec in Oščadnice na Češkem velja, da večina turističnih središč še vedno nudi nezadostne informacije o možnostih za športne in rekreacijske aktivnosti v posameznih središčih in v njihovem zaledju. Turističnoinformacijski centri in potovalne agencije ponavadi delajo le preko vikenda in še to le v dvanajstih največjih središčih. Še zdaleč ne nudijo vseh potrebnih storitev, kot so takojšnje posredovanje nastanitve in podobno.
- Ugotovljeno je, da celo deset let družbenega prehoda ni pomembneje spremenilo odnosa turističnih organizacij in zasebnikov do obiskovalcev in da prebivalci sploh ne kažejo večjega zanimanja za delo v turizmu. Raziskava je tudi pokazala, da večine ne zanima dovolj, ali bodo turisti tudi v bodoče uporabljali njihove storitve. Neustrezen odnos do turistične dejavnosti neugodno vpliva tako na obiskovalce kot na domače prebivalstvo.

Zgoraj omenjeni človeški dejavnik je v veliki meri odvisen od mentalitete čeških in slovaških prebivalcev, od njihove skrbi za lastnino, kot tudi od specifičnega zgodovinskega in družbeno-političnega ter demografskega razvoja tega območja. Pripadniki mlajše generacije

se selijo v večja mesta industrijske aglomeracije Ostrave, v podeželskih podgorskih naseljih pa se večata število in delež starejšega prebivalstva. Logična posledica so že omenjeni razvojni trendi, ki se negativno odražajo tudi na turističnem gospodarstvu Beskidov.

V češkem in slovaškem delu evroregije so prisotni še nekateri drugi razvojni dejavniki. Med njimi velja izpostaviti zlasti privatizacijo turističnih zmogljivosti, ki še ni opravljena. Drugo dejstvo pa je, da sta državi v času, ko je turizem povsem prepuščen tržnemu gospodarstvu, do te gospodarske dejavnosti dokaj brezbržni.

V glavnem je prometna infrastruktura na poljsko-češko-slovaškem obmejnem območju zelo pomanjkljiva. Lokalne povezave s turističnimi središči so preobremenjene, zlasti v času vikendov in dopustov, poleg tega pa mednarodnih javnih prometnih povezav skorajda ni. Nekatere vasi nimajo sredstev niti za financiranje najnujnejših prevozov. Še najbolj ustreznja je prometna povezava, ki povezuje turistično območje Frýdland na Ostravici-Frýdek Místek z Ostravo.

Na Poljskem so resen problem nekvalitetne ceste. Pogosto so zaprte prav v času največjih potreb. Tudi takšni problemi sodijo med vzroke, da so turistična središča v Beskidih zasedena pretežno le v sezoni in je zanje na splošno značilna nizka zasedenost turističnih kapacitet, še zlasti spomladi in jeseni.

Sezonskost obiskov ni odvisna le od lokalnih možnosti za različne oblike turizma, tem-

Slika 2: Obmejno rekreacijsko območje Bilá-Makov-V. Karlovice z novo športnorekreacijsko infrastrukturo in nastanitvenimi zmogljivostmi (foto: Jan Havrlant).

Slika 3: Rekreativno območje Makov-Kasárna ob češko-slovaški meji z možnostmi za smučanje, pohodništvo, kolesarjenje in kmečki turizem (foto: Jan Havrlant).

več nanjo vpliva tudi dejstvo, da je v evroregiji le nekaj središč z bolj kakovostnimi hoteli, ki nudijo različne storitve tudi v času zunaj visoke sezone. Z izjemo turističnih območij Frýdlant-Malenovice in Ustroň-Wisla obratujejo druga večinoma samo v poletni (dolina Sole) ali samo v zimski sezoni (Szczyrk, Bílá-Stare Hamry, Oščadnica). Le izjemoma sta izraženi tako zimska kot poletna sezona (Morávka-Vísalaje), vendar gre v takem primeru za posledico velikega turističnega obiska ob koncu tedna iz bližnjih urbanih območij.

Sklep. Ne glede na vse naštetu ima evroregija Beskidi dobre potencialne za izvensezonske športne in počitniške dejavnosti, kot so plezanje, jadralno padalstvo in jahanje, za družinske počitnice ter za kmečki turizem. Med važne pogoje za to sodita izboljšana gostinska infrastruktura vključno s ponudbo domačih specialitet, ki bi temeljile na domači živinoreji, ter modernizacija objektov, ki pa bi morala upoštevati avtentično arhitekturo.

Odločilna za razvoj beskidske evroregije je poživitev čezmejnih stikov na vseh ravneh, kar bo omogočilo tesnejše sodelovanje na področju modernizacije in usklajenega razvoja pomanjkljivo razvitih storitvenih dejavnosti, vključno s specializirano trgovino in izposojanjem športne opreme. Nujno je tudi sodelovanje pri razvoju čezmejnih informacijskih sistemov in marketinga. Zelo važna je tudi preobrazba stanovanjske in stanovanjsko-produkcijske funk-

cije vaških občin v stanovanjsko-storitveno in rekreacijsko funkcijo.

Pomembni za nadaljnji turistični razvoj v regiji so obstoječi turistični objekti nekdanjih turističnih podjetij, na Poljskem tudi okrevališč in zdravilišč, v slovaškem in češkem delu pa zlasti zelo malo zasедena zasebna počitniška bivališča. Za Beskide bi bilo zelo ugodno tudi prekomejno povezovanje turističnih in še posebej smučarskih območij s sistemi žičnic ter središč z živahnim tujim turizmom ob možnosti prostega gibanja na obeh straneh meje.

Zaradi predvidenega vstopa vseh treh držav v Evropsko unijo je zaželeno iskanje rešitev za navedene probleme. Hribovska območja s posebnimi pogoji kot Ustroň-Wisla-Velká Čantorye-Nýdek, Oščadnica-Velká Rača-Zwardoň-Rajcza in Makov-Bílá imajo pogoje za takšen razvoj.

Po socialnih in gospodarskih spremembah v devetdesetih letih je jasno, da je turizem v Beskidih eden od pojavov, ki lahko pospeši gospodarski razvoj na tem, nekdanj slabo razvitem obmejnem območju. Nekateri zelo pomembni razvojni dejavniki so na primer vključevanje obmejnega prebivalstva v mala in srednje velika podjetja ter ustrezna raven trženja in managementa. Vrhu tega bi znaten napredek regiji prinesli boljša dostopnost ter okrepitev prekomejnih stikov in sodelovanja. Uvajanje novih dejavnosti in razmah storitvenih dejavnosti naj bi bila spodbuda in perspektiva lokalnemu prebivalstvu in naj bi služila za temelj rasti življenske ravni, globalne gospodarske preobrazbe in splošnega razvoja te regije.

Prevod: dr. Mirko Pak

1. Havrlant, J. 1999: *Beskydy – Projekt transformace česko-slovensko-polské pohraniční oblasti cestovního ruchu, KSGRR, PŘF. Ostravská univerzita. Ostrava.*
2. *Sčítání lidu, domů a bytů. Okresní od. ČSÚ a SSÚ Frýdek-Místek a Čadca, 1991.*
3. *Tourism 1998. Information and Statistical Papers. Central statistical office. Warszawa, 1999.*

POLETNA UNIVERZA V BOVCU Milena Petauer

V drugi polovici avgusta 2001 se je že osmo leto zapovrstjo končala t. i. poletna univerza v Bovcu. Glavni namen univerze je povezati akademsko mladino dežel Alpe-Jadran s ciljem medsebojnega spoznavanja in regionalnega sodelovanja. Letošnja osrednja tema je bila »Regionalna identiteta v transnacionalni Evropi«. Univerze se je udeležilo 46 študentov, od tega 15 iz Slovenije, 14 iz Italije, 11 iz Avstrije, trije iz ZR Jugoslavije, dva iz Črne Gore in eden iz Bolgarije. Sodelovali so tudi predavatelji s štirih univerz: ljubljanske, celovške, tržaške in videmske.

Poletno univerzo v Bovcu je ustanovil zgodovinar, univerzitetni profesor Andrej Moritsch. Na idejo o ustanovitvi je prišel skupaj z rektorjem mariborske univerze prof. dr. Ludvikom Toplakom. Prof. dr. Andrej Moritsch je univerzo tudi vodil in zbiral gradivo za zbornik. Letos spomladi je prof. dr. Moritsch iznenada preminil. Vodstvo poletne univerze je prevzel dr. Karl Stuhlpfarrer, profesor za novejšo zgodovino na celovški univerzi, sicer specializiran za področje problematike manjšin in za dogajanja, povezana z drugo svetovno vojno. Večino svojega znanstvenega dela je posvetil preučevanju območja tromeje Slovenije, Avstrije in Italije. Ukvarjal se je z obdobjem nemške okupacije v drugi svetovni vojni ter s tedanjimi in kasnejšimi

izseljevanji prebivalcev iz teh krajev, še posebno iz Kanalske doline.

Kraj Bovec, kjer se odvija poletna šola, ni bil naključno izbran. Najstarejši prebivalci Bovca so živeli v štirih različnih nacionalnih državah: najprej v habsburški monarhiji, nato v Italiji, potem v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji in po letu 1991 v suvereni Republiki Sloveniji.

Poletna univerza je zasnovana tako, da smo imeli v dopoldanskem času jezikovne tečaje, popoldan pa predavanja, seminarje ali delavnice. Jezikovni tečaji so bili v nemškem, slovenskem in italijanskem jeziku. Organizirani so bili v dveh skupinah, za začetnike in napredujoče. Od leta 1998 pa poteka tudi tečaj fur-lanščine v eni skupini.

Popoldanska predavanja so vodili profesorji različnih univerz. Osrednja tematika je bila transnacionalnost in identiteta. Omenila bi predavanje dr. Karla Stuhlpfarrerja: Transnacionalnost – osnovni pogoj za Evropsko Unijo in predavanje dr. Antona Gosarja s Filozofske fakultete, z Oddelka za geografijo: Geografija – učni predmet, ki ustvarja identiteto.

Na popoldanskih srečanjih udeležencev poletne šole in predavateljev smo uporabljali jezike z območja avstrijsko-slovensko-italijanske tromeje: slovenščino, nemščino in italijanščino. Le povzetki so bili včasih narejeni v angleščini.

Tri popoldanska srečanja so bila namenjena delavnicam o nacionalnih stereotipih. Slovensko sku-

Skupni posnetek udeležencev ekskurzije pri spomeniku J. Kugyja v Trenti (foto: Dušan Prašnikar).

pino je vodil prof. dr. Janez Cvirn s Filozofske fakultete, z Oddelka za zgodovino. Razprave o stereotipih so bile zanimive, ker smo na ta način poskušali razumeti značaj in navade ljudi drugih narodnosti.

Na poletni univerzi so bile organizirane tudi ekskurzije. Strokovno je bil voden ogled po Bovcu in ogled muzeja v Kobaridu. Vodenje sta prevzela prof. dr. Anton Gosar in prof. dr. Jurij Kunaver. Prof. dr. Anton Gosar je vodil tudi celodnevno ekskurzijo. Obiskali smo muzej v Trenti, se ustavili pri spomeniku J. Kugyja in preko Vršiča prišli do Kranjske Gore ter si ogledali še Planico. Nato smo prečkali mejo in se ustavili v Beljaku, Podkloštru, Ukvah ter Trbižu in se čez Predel vrnili v Bovec. Obiskali smo torej tri države, ki na tremeji oblikujejo enoto regijo.

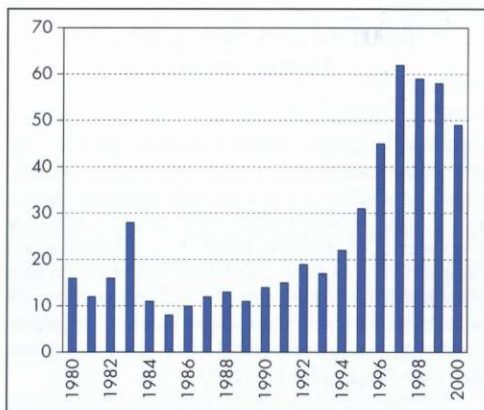
Poletna šola je namenjena tudi medsebojnemu spoznavanju udeležencev ter tesnejši navezi stikov. Mislim, da je ravno to pomemben temelj za kasnejša znanstvena in strokovna sodelovanja.

AGUL – ALUMNI KLUB GEOGRAFOV UNIVERZE V LJUBLJANI Mojca Dolgan - Petrič, Bibijana Mihevc

Alumni klub Geografov Univerze v Ljubljani

Od jeseni leta 2001 je slovenska geografija bogatejša še za eno društvo, to je Alumni klub geografov Univerze v Ljubljani ali skrajšano AGUL. Pobudo za ustanovitev kluba diplomantov geografije Univerze v Ljubljani je dal dr. Anton Gosar na družabnem srečanju diplomantov geografije v okviru praznovanja 80. obletnice Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Naj spomnimo, da se je 4. novembra 1999 v Cankarjevem domu na »Srečanju generacij« zbralo 150 diplomantov geografije. Več sponzorjev je prispevalo lepe nagrade (potovanja, letalske vozovnice, knjige), dobiček v višini 284.000 SIT pa so organizatorji srečanja namenili računalniški opremi za kartografsko zbirko Oddelka za geografijo, ki je ena najbogatejših, javnosti odprtih zbirk kartografskega gradiva v Sloveniji. Obsega okrog 38.000 zemljevidov in 400 atlasov. Preurejena je bila leta 1996, nova računalniška oprema pa je posodobila poslovanje ter omogočila avtomatizirano izposojlo kartografskega gradiva.

Slika 1: Diplomanti Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1980–2000.

Alumni¹ klubi oziroma društva imajo v svetu že zelo dolgo tradicijo, še posebno v anglo-saksonskih deželah, kjer je konkurenca med univerzami zelo velika. Glavni namen alumni klubov je povezovanje diplomantov tudi po zaključku študija, podpora in promocija izobraževalnih ustanov ter izmenjava informacij o možnostih zaposlitve. Za poklicno kariero je zelo pomembno, s katere univerze ali šole prihaja kandidat, univerze pa se tudi rade pohvalijo s svojimi najboljšimi diplomanti. Povratne informacije fakultetam zelo koristijo pri ocenjevanju in oblikovanju študijskih programov ter načrtovanju števila študijskih mest. V Sloveniji je o delovanju alumni klubov malo znanega, čeprav društva diplomantov pod različnimi nazivi na nekaterih visokošolskih ustanovah delujejo že nekaj časa (Ekonomski fakulteta, Fakulteta za strojništvo Univerze v Ljubljani, Visoka šola za management v Kopru). Pred leti je bilo ustanovljeno tudi Akademsko društvo diplomantov Univerze v Ljubljani, vendar je njegovo delovanje kmalu zamrlo.

Eden od razlogov za ustanovitev Alumni kluba geografov je tudi vedno večje število diplomantov, ki vsako leto dokončajo študij na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete (slika 1). V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je povprečno diplomiralo na leto 14 absolventov, v devetdesetih letih 35, v zadnjih petih letih (1996–2000) pa se je povprečno letno število diplomantov povzpelo na 55. Velika konkurenca sorodnih poklicev na trgu delovne sile je verjetno razlog, da vse več diplomantov najde zaposlitev v poklicih, ki niso v tesni zvezi z geografijo (uprava, politika, novinarstvo, turizem, gospodarske družbe itd.). Vezi s stroko se kljub velikemu številu strokovnih geografskih društev zrahljajo in za marsikaterim diplomantom se izgubi vsaka sled.

¹ *Alumnus* lat. – gojenec izobraževalne ustanove

Slika 2: Ustanovni člani AGUL-a med pripravami na geografski ples v okviru 12. Ilesičevih dnevov septembra 2001 (foto Matjaž Rebolj).

Ustanovni zbor kluba AGUL je potekal 10. 8. 2001 v prostorih Zemljepisnega muzeja. Udeležili so se ga: dr. Anton Gosar, dr. Marko Krevs, dr. Metka Špes, Biba Mihevc, Mojca Dolgan - Petrič in Danica Jakopič. Prisotni so oblikovali statut in ostale dokumente, potrebne za registracijo kluba, ki je bila s soglasjem Univerze v Ljubljani izpeljana v jeseni 2001.

Do sedaj so v organizaciji AGUL-a potekale naslednje aktivnosti:

- izdelava baze diplomantov, ki obsega preko 1100 oseb od leta 1922 dalje,
- oblikovanje spletne strani, kjer je objavljen seznam diplomantov, statut in prijavnica za včlanitev v klub <<http://www.ff.uni-lj.si/geo1/agul/index.html>> ,
- v okviru 12. Ilesičevih dnevov je klub 28. 9. 2001 organiziral 2. geografski ples v hotelu Slon, ki se ga je udeležilo okrog 40 geografov vseh generacij. Kljub skromni udeležbi je bilo vzdušje zelo prijetno, podkrepile pa so ga tudi bogate nagrade sponzorjev,
- 22. 11. 2001 okroglo mizo z naslovom »Regionalno planiranje v Sloveniji včeraj in danes« v sodelovanju z znanstveno sekcijo Zveze geografskih društev Slovenije,
- 18. 12. 2001 novoletno srečanje v hotelu Slon.

Delovanje kluba bomo natančneje začrtali na 1. skupščini v začetku leta 2002. Predvsem bi želeli

z družabnimi srečanji ohraniti in krepiti povezanost in komunikacijo med vsemi generacijami diplomantov, študentov in ostalih prijateljev geografije na Univerzi v Ljubljani, podpirati člane kluba pri njihovem strokovnem delu, promovirati dosežke članov kluba v javnosti ter okrepiti sodelovanje s podobnimi klubi drugih univerz. Za člane kluba si bomo prizadevali pridobiti različne ugodnosti, z izkupičkom od akcij pa predvsem obogatiti učne pripomočke za kvalitetnejši dodiplomski študij na Oddelku za geografijo.

In kakšne aktivnosti nas čakajo v letu 2002? Zaenkrat naj omenimo le dve, in sicer 1. geografske športne igre v juniju ter v oktobru obisk 12. mednarodnega festivala geografije v svetovni geografski prestolnici Saint-Die-en-Vosges. Naša želja je tudi, da bi začeli oblikovati biografski leksikon slovenskih geografov in tako ohranili bodočim rodovom vedenje o mnogih bolj ali manj znanih slovenskih geografi, ki so se uveljavili tudi v »negeografskih« strokah in ustanovah, na primer v državni in v lokalni upravi, v novinarstvu, v politiki, v podjetništvu, v turizmu, v založništvu in drugod. Iz geografskih vrst je izšlo kar nekaj ravnateljev šol, županov občin, direktorjev zavodov, strankarskih funkcionarjev in pomembnih strokovnih delavcev v javni upravi, samostojnih podjetnikov, odmevnih novinarjev. Premalo poznamo tudi dobitnike različnih nagrad (nagrade Republike Slovenije na področju

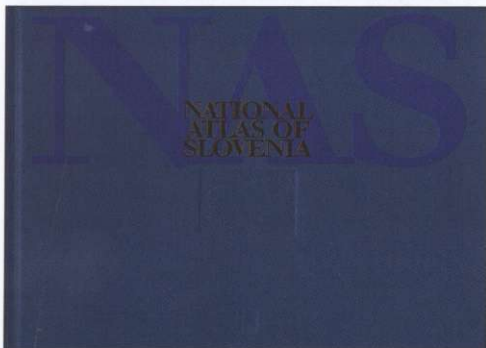
šolstva, nagrada Gospodarske zbornice Slovenije za podjetniške dosežke, slovenska turistična osebnost leta itd.).

Kot zanimivost pa naj posežemo še v zgodovino slovenske geografije. V Geografskem vestniku 8 (1932) Mavricij Zgonik poroča o ustanovitvi Akademskega geografskega kluba (skrajšano AGK) na Aleksandrovi univerzi v Ljubljani v letu 1931/1932, katerega »glavni načrt je šel v smeri uresničitve večje klubove ekskurzije, nabave prepotrebnih učnih pripomočkov, ustanovitve znanstvenega fonda in v smeri večjega zanimanja za geografijo v svrhu izpopolnitve geografskega znanja pri svojih članih.« AGK je tega leta štel 30 članov – študentov geografije. V Geografskem vestniku 14 (1938) pa Svetozar Ilesič poroča o ekskurziji Akademskega geografskega kluba v Bolgarijo in Carigrad. Z iskanjem arhiva Akademskega geografskega kluba bomo še nadaljevali, saj je tudi to del zgodovine naše stroke, ki jo premalo poznamo. Predvidevamo, da je bil AGK eden prvih alumni klubov na Univerzi v Ljubljani, zato prosimo geografe, ki bi imeli kakršnokoli informacijo o tem klubu, da se nam oglašijo. Želimo, da bi AGUL z vzdrževanjem stikov med generacijami geografov nadaljeval poslanstvo Akademskega geografskega kluba izpred sedemdesetih let.

NACIONALNI ATLAS SLOVENIJE

Marko Krevs

Pred nekaj meseci je pri založbi Rokus izšel Nacionalni atlas Slovenije v dveh različicah, v slovenskem in angleškem jeziku. Prikazuje temeljne značilnosti slovenskega ozemlja, poselitve, prebivalstva, gospodarstva, infrastrukture, kulture in okolja. Izpostavljeni »domoljubni« značaj atlasa se odraža v njegovem naslovu, posvetilu urednikov (»ob desetletnici neodvisnosti Slovenije«) in spremnih besedah petih pomembnih političnih osebnosti tega časa, vključno s predsednikom države. Različica v angleščini pa na najboljši način podpira željo po promociji Slovenije in povečanju nje-

ne prepoznavnosti v tujini, kar seveda ni le geografski ali izdajatelj, temveč nacionalni interes.

V strokovnem smislu je Nacionalni atlas Slovenije v mnogih – ugodnih in neugodnih – pogledih pomanjšana različica Geografskega atlasa Slovenije iz leta 1998. V slednjem, ki je obsegal 360 strani, so bile karte večinoma v merilu 1 : 750.000, v sedanjih izdaji s 191 stranmi znatno manjšega formata pa prevladuje merilo kart 1 : 1.000.000. V primerjavi s prvotno izdajo se je bistveno zmanjšala količina besedil in drugih gradiv (fotografij, grafikonov, dopolnilnih kart v večjih merilih), ki so dopolnjevala besedila. Mnogi potencialni uporabniki so se gotovo razveselili priložnejšega formata, zgoščenih besedil, manjšega merila kart, kratkega večjezičnega slovarja zemljepisnih izrazov, nenazadnje tudi bistveno nižje cene te izdaje (tretjina cene Geografskega atlasa). Verjetno bo le redke med njimi motilo, da se vsebina kart in njena kartografska simbolizacija med obema izdajama praktično nista spremenili (razen napisov v legendah). S pomanjšanjem merila so se ustrezno pomanjšali napisi na kartah, kar skupaj z rumenkastim odtokom papirja (ki zmanjšuje kontrast) povzroči slabšo čitljivost nekaterih najdrobnejših napisov na nekaterih tematskih kartah.

Žal Nacionalni atlas Slovenije iz prvotne izdaje povzema tudi nekatere karte, ki niso najbolj ustrezne (na primer karte naravnega gibanja števila prebivalstva samo za eno leto, namesto predstavitve večletnih povprečij), obenem pa ne prinaša nekaterih kart, ki jih tudi v prvotnem izdelku ni bilo, a bi sodile v nacionalni atlas (na primer karte dohodkov prebivalstva, karte bruto domačega proizvoda ali njemu sorodnega kazalca).

Kot celota Nacionalni atlas Slovenije deluje prepričljivo tako z vidika strokovne zasnovе, kot z vidika tehnične in oblikovalske izvedbe. Zaključimo lahko le s skupno željo geografov in drugih uporabnikov tovrstnih publikacij: naj spreminjanje Slovenije v prihodnje čimbolj redno spremljajo tudi nove izdaje geografskega oziroma nacionalnega atlasa.

DRUŽINSKI ATLAS SVETA Dejan Cigale

Družinski atlas sveta, ki naj bi bil, kakor piše na naslovnici, prvi geografski atlas za 21. stoletje, je v izvirniku izdala založba Dorling Kindersley, slovensko izdajo pa je pripravila Slovenska knjiga v sodelovanju z Geografskim inštitutom Antona Melika ZRC SAZU, ki ima že bogate izkušnje pri pripravi tovrstnih knjig. V resnici je to prvi atlas sveta v Sloveniji, ki je izšel v 21. stoletju. Gre za obsežno delo, ki obsega kar 390 strani in v katerem je med drugim več kot 150 podrobnih splošnih kart, 180 tematskih kart, 200 reliefnih pokrajinskih modelov, 150 diagramov in geografskih presekov ter 750 barvnih fotografij. Vsi

zemljevidi so izdelani v digitalni tehniki. Posebej za slovensko izdajo je bil pripravljen tudi Sloveniji posevečen štiristranski dodatek z dvostranskim zemljevidom in nekaterimi osnovnimi podatki o Sloveniji.

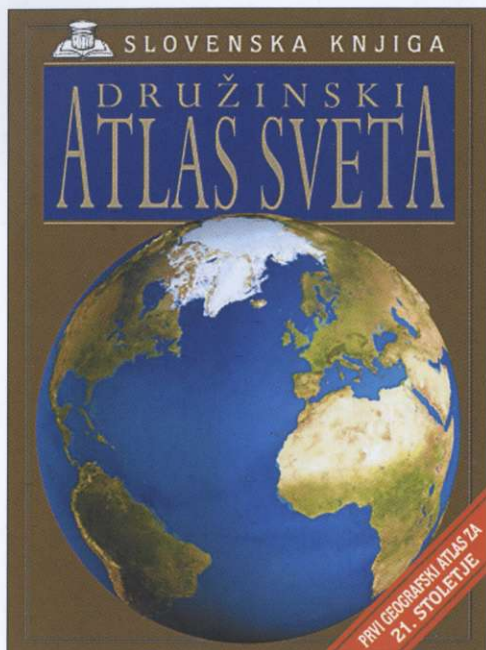
V uvodnem delu knjige so navodila za uporabo atlasa skupaj z razlago kartografskih znakov, dve strani sta namenjeni Osončju, sledi pa del, v katerem so prikazane nekatere splošne naravno- in družbenogeografske značilnosti Zemlje.

V osrednjem, najbolj obsežnem delu so predstavljene celine in njihovi posamezni deli. Sledijo si od datumске meje proti vzhodu (od leve proti desni), tako da je najprej predstavljena Severna Amerika, na koncu pa Oceanija in polarna območja. Posamezna območja prikazujejo splošni zemljevidi, med katerimi jih nekaj sega kar čez tri strani, ob njih pa so še tematski zemljevidi, ki prikazujejo različne naravne in družbene značilnosti obravnavanih ozemelj. Trirazsežnostni prikazi površja olajšujejo predstavo o oblikovanosti pokrajine tudi branja zemljevidov manj večim bralcem. Družinski atlas sveta ni želel biti samo zbirka zemljevidov, zato kratka besedila s pomočjo fotografij, grafov, skic in tematskih zemljevidov predstavljajo nekatere osnovne značilnosti obravnavanih območij. Knjiga tako poskuša hkrati biti tudi neke vrste splošna in regionalna geografija, leksikon ter učbenik, ki ponuja vrsto koristnih informacij tako učencem in dijakom kot odraslemu bralcu. Zaradi skromnega razpoložljivega prostora pa je prikaz različnih geografskih vsebin nujno ostal omejen le na nekatere najpomembnejše značilnosti in izbrane zanimivosti.

Dragocen vir različnih informacij je zaključni del knjige, kjer so med drugim kratek geografski slovarček, nekateri najbolj osnovni podatki o vseh državah sveta, razlaga tujih geografskih imen ter imenik zemljepisnih imen z več kot 80.000 notami.

Čeprav je nastanek tovrstne knjige nujno povezan z mnogimi težavami, je bil za ustvarjalce slovenske izdaje verjetno eden težjih problemov, s katerimi so se soočali, vprašanje zapisovanja zemljepisnih imen. Vrsta resolucij o zemljepisnih imenih Organizacije združenih narodov priporoča zapisovanje zemljepisnih imen v izvorniku, kar pa ni v skladu z navodili slovenskega pravopisa. Tako je bilo treba najti smotrni kompromis med priporočili OZN, pravopisnimi, kartografskimi in geografskimi pravili ter razpoložljivim prostorom. Pri tem je avtorjem uspelo odpraviti številne pogoste nedoslednosti (npr. pri zadnje čase aktualnem poimenovanju držav v osrednji Aziji) in nepravilnosti. Uporabili so tudi nekatere posnemanja vredne rešitve, npr. dvojno – slovensko in izvorno – zapisovanje nekaterih zemljepisnih imen. Vseeno se pojavljajo tudi posamezni vprašljivi zapisi, saj je nemogoče na povsem zadovoljiv način rešiti problematiko zapisovanja zemljepisnih imen, dokler si kriteriji, ki jih je pri tem treba upoštevati, tako nasprotujejo.

Seveda tudi pri tej knjigi ni šlo povsem brez napak in nedoslednosti tako na kartah kot med spremljeval-

nim besedilom, vendar jih je glede na obseg dela zelo malo. Glavna »pomanjkljivost« knjige je tako predvsem razmeroma visoka cena (več kot 30.000 SIT), ki je glede na obseg knjige in naklado povsem razumljiva, vseeno pa pomeni, da bo atlas nedostopen za marsikateri žep. Knjiga vsekakor predstavlja na slovenskem trgu novost na svojem področju, saj je drugačna in vizualno privlačna ter prinaša vrsto svežih prijemov, glede na raznolikost zastopanih vsebin pa si res zasluži naziv Družinski atlas, saj lahko v njej najde kaj zase vsak član družine. Kljub bogatemu gradivu, ki spremlja karte, pa slednje vsekakor ostajajo glavna in najbolj privlačna vsebina knjige, saj besedila in grafične priloge zaradi omejenega prostora ponujajo le najbolj osnovno informacijo o predstavljenih celinah in območjih.

Spoštovani naročniki!

Spremembe naročniških razmerij (prijave, odjave) sporočite upravniku revije na naslov: Damir Josipovič, Inštitut za geografijo, Trg Francoske revolucije 7, Ljubljana, e-naslov: damir.josipovic@uni-lj.si. Veljati pričnejo s 1. januarjem naslednjega leta, razen za šole, pri katerih se spremembe lahko upoštevajo tudi s pričetkom novega šolskega oziroma študijskega leta. Prosimo tudi, da sporočite morebitne spremembe naslova.

Damir Josipovič

GO 2001, št. 4

BARBARA LAMPIČ

Bogastva in okoljski problemi Namibije

ALEŠ A. SMREKAR

Kornati

JURIJ SENEGAČNIK

Sydney

JAN HAVRLANT

Beskidi – turistična regija s svojevrstnimi značilnostmi in problemi

